

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky

Lukáš Werner

**Mediální obraz Dělnické strany během
událostí v Janově na stránkách Mladé fronty
Dnes a Lidových novin**

Bakalářská práce

Praha 2010

Autor práce: **Lukáš Werner**

Vedoucí práce: **MgA. Filip Láb, Ph.D.**

Oponent práce:

Datum obhajoby: 2010

Hodnocení:

Bibliografický záznam

WERNER, Lukáš. *Mediální obraz Dělnické strany během událostí v Janově na stránkách Mladé fronty Dnes a Lidových novin*. Praha: Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky, 2010. 80 s. Vedoucí diplomové práce MgA. Filip Láb, Ph.D.

Anotace

Bakalářská práce „Mediální obraz Dělnické strany během událostí v Janově na stránkách Mladé fronty Dnes a Lidových novin“ pojednává o tom, jakým způsobem dva vybrané české deníky referovaly o nepokojích v litvínovské čtvrti Janov. Zde se na podzim roku 2008 členové a příznivci ultrapravicové Dělnické strany několikrát střetli s policií a s tamními Romy poté, co se pokusili proniknout přímo na sídliště Janov, podle nich vedeni snahou ochránit tamní starousedlíky.

Metodou práce je jednak kvalitativní analýza textů, jednak kvantitativní analýza mediálních obsahů, díky nimž je porovnáno, kolik prostoru kauze věnovaly oba deníky, kterými konkrétními událostmi se zabývaly a zda bylo jejich zpravodajství vyvážené a v čem se lišilo.

Součástí práce je i teoretická část, v níž je nastíněn vývoj českého neonacismu v době po pádu komunismu do současnosti, s důrazem na dominantní politické subjekty. Těmi v devadesátých letech bylo Sdružení pro republiku – Republikánská strana Československa, v současnosti je jím právě Dělnická strana, po rozpuštění nyní Dělnická strana sociální spravedlnosti.

Annotation

Diploma thesis „Media Image of the Workers Party During Janov Events on the Pages of Mlada fronta Dnes and Lidove noviny“ deals with the manner how two chosen Czech newspapers referred about the commotions in Janov, which is a part of Litvinov, Northern Bohemia. In autumn 2008 members and supporters of ultra-right Delnicka strana (the Workers Party) clashed with police and local Romany after they tried to break through to the Janov housing estate. According to them, their aim was to support and protect the local non-Romany inhabitants.

The methods of the thesis are quantitative and qualitative analysis of the media content. Thanks to them it is able to compare the amount of space which two chosen newspapers used to refer about these events and if their news were balanced and in which manners did they differ.

There is also a theoretical part, in which a development and rise of Czech right-wing extremism after the Velvet revolution is described and summed up, focusing on the political parties who represented the Nazis in the 1990s and now – the SPR-RSC (Republicans) and Delnicka strana.

Klíčová slova

Pravicový extremismus, neonacismus, Dělnická strana, analýza obsahu, kvalitativní analýza, Lidové noviny, Mladá fronta Dnes, Janov, Litvínov, Romové.

Keywords

Right-wing extremism, Nazis, Delnicka strana, content analysis, qualitative analysis, Lidove noviny, Mlada Fronta Dnes, Janov, Litvinov, Romany.

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu.
2. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna veřejnosti pro účely výzkumu a studia.

V Praze dne 17. 5. 2010

Lukáš Werner

Poděkování

Rád bych tímto způsobem poděkoval vedoucímu své bakalářské práce MgA. Filipu Lábovi, Ph.D. za ochotu, cenné rady a trpělivost při zpracování této práce.

Obsah

OBSAH	11
ÚVOD	12
1. PRAVICOVÝ EXTREMISMUS V ČR 1989–2010	13
1.1 ÚVODEM	13
1.2 NOVÁ EXTRÉMNI PRAVICE V NOVÉ EVROPĚ.....	14
1.3 VZNIK A FORMOVÁNÍ EXTREMISTICKÝCH ORGANIZACÍ V ČR PO ROCE 1989	16
1.4 DEVADESÁTÁ LÉTA.....	18
1.4.1 ORLÍK, BRANÍK A ZAČÁTKY SKINHEADŮ.....	19
1.4.2 VZESTUP SLÁDKOVÝCH REPUBLIKÁNŮ.....	21
1.4.3 SLÁDKŮV PÁD	24
1.5 KRAJNÍ PRAVICE PO ROCE 2000	26
2 PRAKTICKÁ ČÁST	30
2.1 KVALITATIVNÍ ANALÝZA	30
2.1.1 POPIS METODY.....	30
2.1.2 POČÁTKY KONFLIKTU – DĚLNICKÉ HLÍDKY A DALŠÍ PROBLÉMY	31
2.1.3 ŘÍJNOVÉ STŘETY.....	33
2.1.4 ZAČÁTEK LISTOPADU – SLIB DALŠÍCH AKCÍ A HROZBA ZÁKAZU.....	35
2.1.5 BITVA O JANOV – NEJVĚTŠÍ NEPOKOJE	36
2.1.6 CO DÁL S JANOVEM?.....	40
2.1.7 SHRUTÍ.....	42
2.2 KVANTITATIVNÍ ANALÝZA.....	44
2.2.1 POPIS METODY.....	44
2.2.2 VÝBĚROVÝ SOUBOR.....	45
2.2.3 VÝZKUMNÉ TÉMA A KÓDOVACÍ KNIHA	46
2.2.4 ANALÝZA PROSTORU VĚNOVANÉMU UDÁLOSTEM	49
2.2.5 SROVNÁNÍ ZPRAVODAJSTVÍ, NÁZORŮ A JEDNOTLIVÝCH ŽÁNŘŮ	50
2.2.6 ČÍSLA STRÁNEK	55
2.2.7 ZDROJE INFORMACÍ.....	57
2.2.8 SROVNÁNÍ JEDNOTLIVÝCH OBDOBÍ	59
2.2.9 SLEDOVANÁ TÉMATA A UDÁLOSTI.....	60
2.2.10 SROVNÁNÍ ROLE DĚLNICKÉ STRANY A ROLE ROMŮ.....	64
2.2.11 AKTÉŘI A MLUVČÍ.....	67
2.2.12 HODNOCENÍ DĚLNICKÉ STRANY A ROMŮ.....	69
2.2.13 ODPOVĚDI NA VÝZKUMNÉ OTÁZKY	71
ZÁVĚR	75
RESUMÉ	76
POUŽITÁ LITERATURA	78
NOVINOVÉ ČLÁNKY A INTERNETOVÉ ZDROJE	79

Úvod

Pravicový extremismus je v České republice v posledních letech na vzestupu a svou roli v tom jistě hrají i média, která o jeho projevech dopodrobna informují. Zejména pak o projevech ultrapravicové Dělnické strany. V ní mají neonacisté a skinheadi politické zastoupení. Dělnická strana se na jednu stranu snaží vystupovat jako běžná strana, na druhou se však na jejích kandidátkách dá najít poměrně velké množství aktivních neonacistů.

Dlouhodobě neřešené problémy na litvínovském sídlišti Janov, kam se v poslední době sestěhovali sociálně slabí nájemníci z celé republiky včetně velkého množství Romů, strana v roce 2008 využila ke svému zviditelnění. Pod záminkou ochrany tamních starousedlíků vyslala Dělnická strana do ulic Janova své hlídky, takzvané Ochranné sbory. Jejich první nasazení na počátku října skončilo fiaskem – Romové je ze sídliště prakticky vyhnali.

Tím však nepokoje neskončily. K prvním střetům mezi neonacisty a policií, která se snažila nepustit je k Romům a antifašistům, došlo ještě v říjnu. Ty největší problémy však nastaly 17. listopadu 2008, kdy se do ulic Janova na povolenou demonstraci vydaly stovky příznivců Dělnické strany. Ti se střetli s více než tisícovkou policistů v několikahodinové bitvě, o níž pak noviny referovaly jako o „*válce v ulicích*.“

Tyto události, a zejména jejich mediální pokrytí, jsou hlavním tématem mé práce. V první – teoretické – části jsem s pomocí odborné literatury nastínil vývoj českého pravicového extremismu po Listopadu. Druhá se již plně věnuje Janovu. Kvalitativní analýzou jsem se pokusil zjistit, jak se v inkriminované dny lišilo zpravodajství dvou deníků – Lidových novin a Mladé fronty Dnes –, zda bylo vyvážené, nestranné, nakolik dávalo prostor oběma stranám.

Třetí část pak tematicky navazuje na druhou, jen ji doplňuje o další rozměr. Kvantitativní analýza obou deníků pokrývá i období déle než měsíce po největších nepokojích a také všechny žánry, díky ní je možno zjistit, na které události kladl ten který deník větší důraz a které zcela pomíjel. V této části jsem použil metodu kvantitativní obsahové analýzy s využitím statistického počítačového programu SPSS.

Oproti tezím jsem se rozhodl vybrané období modifikovat, aby odráželo i počátky nepokojů, které jsou spjaty s nasazením hlídek Dělnické strany do ulic. Rovněž jsem chtěl zahrnout i ohlasy s větším časovým odstupem. Pro kvalitativní analýzu obou deníků bylo tak zvoleno období od 6. října do 22. listopadu 2008, pro kvantitativní analýzu od 6. října do 20. prosince 2008.

1. PRAVICOVÝ EXTREMISMUS V ČR 1989–2010

1.1 ÚVODEM

Po listopadu 1989 na území České republiky, respektive tehdejšího Československa vznikla celá řada extremistických organizací, politických stran a občanských sdružení, které se více či méně skrytě hlásily k ultrapravicovému světonázoru. Česká ultrapravicová scéna je i v současnosti výrazně heterogenní.¹ Je také charakteristická jak velkou provázaností jednotlivých sdružení, tak i nestálostí, s níž jednotlivé organizace zanikají a zároveň se nové formují. V roce 2005 byly evidovány čtyři strany extrémní pravice a dvě silně nacionalistické strany. Další přibližně pětice registrovaných občanských sdružení byla spojována s extrémním nacionalismem.²

Dále v České republice působilo na třicet neonacistických militantních a paramilitantní organizací. Co se týče dalších projevů extremistů, v roce 2005 bylo vydáváno přibližně osmdesát ultrapravicových „zinů“, policie monitorovala dvacet internetových stránek s rasistickou problematikou.³ V České republice působilo přibližně padesát „white power“ kapel, které vyprodukovaly asi šedesát nahrávek s rasistickými texty. Aktivních vyznavačů pravicového extremismu bylo podle

¹ MAREŠ, Miroslav. *Pravicový extremismus a radikalismus v ČR*. Brno : Barrister & Principal a Centrum strategických studií, 2003, str. 175

² MUDDE, Cas (ed.). *Racist extremism in Central and Eastern Europe*. London : Routledge, 2005, str. 30

³ Soudě podle masivního rozvoje internetu v posledních letech a dostupnosti připojení a zároveň obecně pomalejšího přizpůsobení policie tomuto fenoménu bude ve skutečnosti a současnosti číslo mnohem vyšší. Dokladem budiž například sociální síť Facebook, na níž nerušeně působí celá řada nepokrytě rasistických skupin typu *Cikáni do plynu!*

ministerstvo vnitra v roce 2001 7 640, zatímco o rok později se jejich počet snížil na 7 130.⁴

Ve skutečnosti je počet přívrženců pravicových stran vyšší, což dokládají poslední volební zisky Dělnické strany či Národní strany.⁵ První jmenovaná při posledních volbách do Evropského parlamentu získala více než jedno procento hlasů, což sice nestačilo k získání mandátu, ale Dělnická strana dosáhla dostatečného počtu hlasů pro získání státního příspěvku, přestože ji zároveň ministerstvo vnitra chtělo zrušit⁶.

1.2 NOVÁ EXTRÉMNÍ PRAVICE V NOVÉ EVROPĚ

Střední a východní Evropa zažily s koncem osmdesátých a počátkem devadesátých let významné dějinné změny související s pádem socialistického bloku a nastolení demokracie. Ve většině zemí byly tyto procesy charakteristické i vznikem radikálních sil na okrajích politického spektra, potažmo jejich obnovou a posílení v těch zemích, v nichž měly tyto formace dlouholetou tradici. Síla nacionalistických populů je jedním z faktorů, které v této části kontinentu brzdí proces demokratizace, přičemž dříve vládnoucím činitelům lidových demokracií se ji nikdy nepodařilo úplně eliminovat.⁷ Pravicový extremismus je zároveň produktem prudkých sociálních a kulturních změn v moderní společnosti, jimiž každá země středoevropského prostoru nutně musí procházet.⁸

Tento fenomén přitom není bez nebezpečí i pro většinovou společnost. Především co do násilných trestných činů je krajní pravice ve střední a východní Evropě mnohem aktivnější než podobná uskupení v západní Evropě.⁹

⁴ MUDDE: 2005, str. 30

⁵ Dělnická strana získala 25 368 hlasů, tedy 1,07 % ze všech hlasů, Národní strana 6 263 hlasů, tedy 0,26 %. Zdroj: www.volby.cz

⁶ SYNÁČOVÁ, J., WERNER, L., Tři čtvrtě milionu pro extremisty. Patří jim za volby. Týden.cz, 8. 6. 2009. Dostupný z www.tyden.cz.

⁷ MILZA, Pierre. *Evropa v černých košilích*. Překlad Pavel Starý. Praha : Themis, 2005, str. 401

⁸ KUPKA, P., LARYŠ, M., SMOLÍK J.. *Krajní pravice ve vybraných zemích střední a východní Evropy: Slovensko, Polsko, Ukrajina, Bělorusko, Rusko*. Brno : Masarykova univerzita, Brno, 2009, str. 14

⁹ KUPKA: 2009, str. 9

Strategie extrémních stran je ve střední a východní Evropě víceméně totožná pro všechny nové země. Buď se pokouší mobilizovat masy tím, že hrají na vlasteneckou strunu, nebo sázejí na etnickou rivalitu ve snaze udržet si a trvale upevnit svou moc. Díky těmto popudům, zbaveným ideologického jha, které jim nasadily komunistické režimy, mohly na povrch prorazit dříve skryté vášně a nenávisti.¹⁰ Nacionalismus měl silné kořeny v dějinách, ale teprve nástup svobodných demokratických režimů pomohl eskalovat tyto dříve neprojevované emoce.

Přitom před pětadesáti lety, po druhé světové válce, se zdálo, že je koncepce extrémní pravice v Evropě definitivně mrtvá. Což ostře kontrastuje s dnešním postavením organizací patřících do této politické „rodiny.“ První roky 21. století totiž ukázaly, že krajně pravicové politické subjekty nabírají na síle, a to právě především v zemích střední a východní Evropy.¹¹

V současnosti tyto partaje mohou mobilizovat značné masy voličů, a dokonce se podílet v některých zemích na řízeních veřejných záležitostí.¹² Například v posledních parlamentních volbách v Maďarsku získala ultrapravicová strana Jobbik šestnáct procent hlasů, čímž se stala třetím nejúspěšnějším uskupením.¹³ Členové Jobbiku přitom v černých uniformách pochodují ulicemi měst a obcí a při své propagandě si nezdědka pomáhají řečmi o *židovském spiknutí*.¹⁴

Často mnohoprocentní volební úspěchy, jichž v posledních letech dosahují krajně pravicové strany, nemohou být zajištěny jen tím, že tyto strany často volí dělníci, nezaměstnaní a vydědění¹⁵. V těchto politických sférách totiž nacházejí útěchu i ti voliči, kteří jsou dlouhodobě nespojení s politickou situací. Extrémní pravice může pak sloužit jako jakýsi výpustný ventil nespokojenosti těch voličů, jež jsou orientováni napravo a kterým zároveň už nevyhovuje politika liberálních vlád. Takoví voliči se pak mohou stát právě příznivci ultrapravice.¹⁶

¹⁰ MILZA: 2005, str. 401

¹¹ KUPKA: 2009, str. 9

¹² MILZA: 2005, str. 449

¹³ Mezi mladými lidmi od 18 do 29 let podporuje Jobbik sedmadvacet procent a mezi studenty tento podíl dosahuje takřka 30 procent. ČERNÝ, A., Krajně pravicový Jobbik bude tlačit novou vládu k ostře nacionalistické politice, *Hospodářské noviny*, 26. 4. 2010, str. 8.

¹⁴ Tamtéž.

¹⁵ MILZA: 2005, str. 449

¹⁶ Tamtéž.

1.3 VZNIK A FORMOVÁNÍ EXTREMISTICKÝCH ORGANIZACÍ V ČR PO ROCE 1989

Radikální politická hnutí se v nesvobodné socialistické společnosti neměla šanci významně rozvíjet, přestože jejich zárodky existovaly již dříve. V průběhu osmdesátých let pod vlivem vývoje v západní Evropě začala do Československa pronikat nová sociální hnutí, která spojovala subkulturní vzhled s politickou aktivitou. Tehdejší české punkové a skinheadské hnutí sice díky nedostatku relevantních informací nabývalo místy velmi kuriózních podob, avšak poskytlo zázemí pro formování prvních skupin, kterým byly vlastní radikální postoje.¹⁷

Sametová revoluce v listopadu 1989 nastartovala v tehdejším Československu demokratizační proces. Už od samého vzniku pluralitního systému však začaly působit síly, které chtěly z pravicově extremistických pozic demokratický režim zničit, zatímco jiné ultrapravicové síly se spokojily s kritikou tohoto režimu.¹⁸ Ultrapravice se u nás formovala v letech 1989 až 1992.

Jedním z jejích hlavních motorů nárůstu vlivu krajní pravice bylo masivní celospolečenské odmítnutí komunismu, které nezdůrazněná nabývalo i agresivní podoby a také se často měnilo v odmítnutí a odsouzení politické levice. Doba po převratu však byla také ovlivněna obavami ze sociálních změn a zmatkem. To vyústilo ve dva silné názorové proudy: jednak vznikl antikomunismus včetně jeho agresivních forem, druhým bylo volání po „vládě pevné ruky.“ Dalšími faktory bylo opuštění komunistického internacionalismu a jeho nahrazení vlastenectvím, které však místy přerůstalo v nacionalismus. Rovněž se začaly ozývat hlasy po revizi komunisty konzervované romské otázky. Všechny tyto faktory nové krajní pravici pomáhaly.¹⁹

I proto byla v této době pro českou ultrapravicovou scénu typická roztržitost.²⁰ Dříve než vznikala hodnověrná politická reprezentace, došlo k obrovskému nárůstu popularity kapely Orlík a následnému rozvoji hnutí skinheads.²¹

¹⁷ CHARVÁT, Jan. *Současný politický extremismus a radikalismus*. Praha, Portál, 2007, str. 141

¹⁸ MAREŠ: 2005, str. 175

¹⁹ CHARVÁT: 2007, str. 143

²⁰ MILZA: 2005, str. 421

²¹ Viz podrobněji v další části práce.

Skinheadi byli ovlivněni zejména situací v sousedním Německu a orientovali se téměř výhradně na mládež.²²

O něco později přibylo krajní pravici i politické zastoupení. Její představitelé měli velkou snahu zakládat nejrůznější spolky, ale málokterý si získal větší význam. Nejsilnější podporu si v tomto období získali Sládkovi republikáni, byla to prakticky jediná důležitá krajně pravicová strana.²³

Vzory, podle nichž se po listopadu 1989 se ultrapravice strukturovala, byly různé. Řada lidí a skupin se inspirovala radikálně pravicovou politikou v západní Evropě. Typickým představitelem tohoto směru byl právě Miroslav Sládek, jehož strana Sdružení pro republiku – Republikánská strana Československa vznikla počátkem roku 1990.²⁴ Vzory u současných zahraničních organizací se přitom hledaly mnohem častěji než v původních českých skupinách z období první republiky či protektorátu.²⁵

Stejně jako v okolních zemích, i Sládkovi pomohlo jako odrazový můstek odmítnutí romské menšiny. Na tu se soustřeďuje latentní xenofobie, a právě z toho hned po založení strany Sládek vytěžil politický kapitál. Pomohly mu k tomu i prakticky nerealizovatelné nápady, s kterými přišel a které mu zajistily mimořádnou pozornost sdělovacích prostředků i veřejnosti. Sládek ve své době navrhoval snížit trestní odpovědnost Romů až na deset, masové vyhnání této menšiny z českého území, oddělení Romů zdí od „bílého“ obyvatelstva v některých městech, případně držet Romy v ghettech. Tyto projevy sice Sládka přivedly opakovaně před soud, ale jeho straně získaly značnou míru popularity.²⁶

Sládkovi se rovněž podařilo kolem sebe shromáždit největší množství lidí, kteří byli nespokojení s poměry bezprostředně po listopadu 1989. Ti chápali jednání nové vládnoucí garnitury jako domluvu s komunisty a považovali to za zradu ideálů, s nimiž se budoval nový demokratický režim.²⁷

Méně bylo těch, kteří po pádu komunistického režimu chtěli navazovat na historické koncepce československé ultrapravice. Během komunistické vlády došlo totiž k přerušení historické návaznosti na starší radikální skupiny, jako byla neonacistická

²² CHARVÁT: 2007, str. 143

²³ MILZA: 2005, str. 421

²⁴ MAREŠ: 2005, str. 180. Viz podrobněji v další části práce.

²⁵ CHARVÁT: 2007, str. 141

²⁶ MILZA: 2005, str. 421

²⁷ MAREŠ: 2005, str. 180.

Vlajka. Přestože se v devadesátých letech někdy objevily na Vlajku a další skupiny odkazovat, velký časový odstup způsobil, že to bylo pouze na bázi nominální a ideové návaznosti.²⁸ V nově vznikajících skupinách se srocovali lidé s dobrou znalostí protektorátního extremismu.²⁹ Jejich vliv byl však ve srovnání s masovou podporou Sládkových republikánů marginální.

Dalším z proudů byl reprezentován osobami z exilové ultrapravice. Ty se nechaly inspirovat nejkonzervativnějším křídlem amerického republikanismu a pokoušely se jeho myšlenky přenést do československých poměrů. (Mareš, 2005, 180)

Pro první polistopadové roky byl důležitý i vznik týdeníku *Politika*, který mezi léty 1991 a 1992 vydávali Josef Tomáš a Josef Voříšek. V něm otiskli mimo jiné i seznam Židů a židovských míšenců v české politice a kultuře, pravidelně publikoval úryvky z protektorátní protizidovské publicistiky³⁰. Kromě toho zde byly zveřejňovány další texty plné konspiračních teorií, antisemitismu a antikomunismu, přičemž v něm byla zpochybňována legitimita polistopadového režimu. Týdeník jej na svých stránkách považoval za pouhý zastírací manévr KSČ a mezinárodního židovstva. V *Politice* vyšlo i klasické antisemitské dílo *Mezinárodní Žid* od Henryho Forda. Přestože byl týdeník volně dostupný v oficiální distribuci, byl dopad jeho aktivit ve své době omezený.³¹

1.4 DEVADESÁTÁ LÉTA

Vývoj české krajní pravice nebyl lineárního charakteru. V letech 1989 až 1992, resp. 1993 představují období, během něž se extrémní pravice formovala. Léta 1994 – 1998 jsou charakteristická svou rozdvojeností: na jedné straně významně působí skinheadské hnutí, na straně druhé jsou tu Sládkovi republikáni a jejich účast v parlamentu.³²

²⁸ CHARVÁT: 2007, str. 141

²⁹ MAREŠ: 2005, str. 180.

³⁰ TEJCHMANOVÁ, Ladislava. *Projevy extremismu v České republice v evropském kontextu*, in *Extremismus, jeho kořeny, projevy a východiska řešení*, Praha : Vydavatelství Policejní akademie České republiky, 2001, str. 222

³¹ CHARVÁT: 2007, str. 144

³² Tamtéž, str. 141

1.4.1 ORLÍK, BRANÍK A ZAČÁTKY SKINHEADŮ

Významná byla vždy skinheadská mládežnická subkultura. Její počátky v československém prostoru sahají do druhé poloviny osmdesátých let, v čase získala rasistickou dimenzi. První skinheadi na našem území přitom ve většině nebyli neonacisté, vyznávali „jen“ rasismus zaměřený proti Romům, případně Vietnamcům, a také volali po vládě pevné ruky. Významným momentem pro rozvoj tohoto hnutí byl už rok 1988, kdy v Praze vznikla první skinheadská kapela Orlík. Do jejího čela se po několika personálních změnách postavily populární postavy David Matásek a Daniel Landa.³³

Kapela tehdy představovala nejdůležitější médium skinheadských idejí. Ve svých textech se kapela opírala o bojový antikomunismus s prvky rasismu, přičemž v její tvorbě zcela chyběly antisemitistické prvky typické pro neonacismus. V textech zazníval také odpor proti Němcům a německému nacismu, ovšem skupina ve své tvorbě běžně využívala prvky rasismu.³⁴ Jinde Orlík v refrénu zpíval i slogan *bílá síla*, jenž je překladem termínu White Power, odkazujícímu k současnému neonacismu.³⁵

Kromě do té doby dominantních Orlíků Daniela Landy a Davida Matáska se objevují i hudební skupiny, jejichž texty jsou ještě více rasistické či otevřeněji pronacistické.³⁶ Na rodící se skinheadské scéně působila například kapela Braník, jejíž

³³ Tamtéž, str. 142–145

³⁴ Část textu Bílá liga z desky Demise (1991), autorem je Daniel Landa (zdroj: www.supermusic.sk):

Nic ve zlým proti turistům když se sem chtěj podívat
Jenže není možný tady žít a tady pracovat
Co to bylo za ránu kdo nám to sem z palmy spad
Černý oči černý tělo to není můj kamarád

R: Bílá liga, bílá síla
Bílá liga, bílá síla
Bílá liga je bílá, bílá
Vyčisti si boty v nich je tvoje síla
Bílá síla mě zaslepila
Černou duši by vybělila

(...)

³⁵ CHARVÁT: 2007, str. 145

³⁶ MAREŠ: 2005, str. 182

texty byly ještě otevřenější³⁷, včetně hesel *bílá rasa, konečné vítězství a židobolševici*. Orlík i Braník mohly mezi léty 1990–1991 vydat své písně na deskách, v obou případech byla vydavatelem česká firma Monitor. Orlík vydal desku *Demise*, Braník album *Power*.³⁸ Tyto dvě nahrávky pomohly rasistické větvi skinheadů proniknout mezi mládež a spolu s oficiálními médii umožnily rozkvět skinheads v první polovině devadesátých let.

V té době masivně přibývá přívrženců skinheadů mezi mladými lidmi a rovněž vzrůstají problémy s rasisticky motivovaným násilím.³⁹ V krajně pravicovém prostředí dodnes příslušníci, potažmo bývalí příslušníci hnutí skinheads tvoří podstatnou část aktivistů.⁴⁰

Od roku 1993 hájila původní myšlenky českého nacionalismu⁴¹ oficiálně zaregistrovaná organizace *Vlastenecká liga* pod vedením Lud'ka Martinovského. Ta se velmi brzy pokusila aspoň nominálně očistit od rasismu. V polovině devadesátých let se dostala do ostrého ideologického sporu se zbytkem rasistické části hnutí skinheads. Radikálnější než tato organizace byla *Vlastenecká fronta* založená v Brně Jiřím Fidlerem. Tato skupina se fakticky dostávala na pozice klasického neofašismu, ale snažila se profilovat jako politická organizace a distancovat od otevřeného neonacismu.⁴²

V této etapě vývoje ultrapravice má její část potřebu vymezovat se proti parlamentnímu působení SPR-RSČ.⁴³ Politický styl „sládkovců“ považují za neperspektivní a nedůstojný, vadí jim veřejné excesy této strany a jejich představitelů. V druhé polovině devadesátých let dochází k největšímu rozšíření různých „zinů.“ Poté,

³⁷Text písně *Tvoje cesta* z desky *Power* (1991) (zdroj: <http://vlcak.webz.cz>)

To je ta cesta, kterou jsi hledal,
která ti nedala dlouho spát.
Tak zašněruj boty a vohrň si džíny
ted' už to musíš že vážně brát.

Tvý poslání je svatý, budeš ty svině bít,
negry, cikány a žlutý, nenech je v klidu žít.
Tvý poslání je svatý, budeš ty svině bít,
negry, cikány a žlutý, nenech je v klidu žít.

³⁸ Činnost kapely Braník byla nedlouho po vydání alba zakázána kvůli textům, které propagovaly rasismus a potlačování lidských práv a svobod, a dodnes je na seznamu zakázaných kapel

³⁹ MAREŠ: 2005, str. 180

⁴⁰ CHARVÁT: 2007, str. 142

⁴¹ tzv. kališnictví

⁴² CHARVÁT: 2007, str. 147

co úřady zakázají vydávání týdeníku Politika, se neonacistickým periodiky stávají Dnešek a Pochodeň dneška, oba vydávané v Brně. Přibývá rasistických skupin a také násilí – i proti ultralevici.

S postupem času se poněkud zlepšuje i práce policie. Ta zdokonaluje své postupy v potírání extremistických projevů, daří se jí lépe eliminovat šíření tištěných materiálů a lépe také monitoruje koncerty neonacistických kapel. Přesto je kritizována za nečinnost.⁴⁴ Rasismus se stává ve společnosti hojně diskutovaným tématem, které využijí i politici. Zlomovou je v tomto směru vražda soudánského studenta v roce 1997. Miloš Zeman se v souvislosti s ní vysloví pro zákaz skinheadů, proběhnou masové protirasistické demonstrace s desetitisícovou účastí.⁴⁵

Podle některých autorů je skinheadské hnutí dodnes nejvýznamnější základnou pravicového extremismu ve středoevropském kontextu. Hnutí je zde prezentované převážně militantní neonacistickou organizací Blood & Honour, v Německu ještě hnutím Hammerskins.⁴⁶ V České republice skinheadské hnutí Blood & Honour Division Bohemia ustupuje do pozadí v roce 1999 a ti, kteří v jeho rámci byli dříve aktivní, se stávají členy Národní aliance nebo Národního odporu.

Rovněž Hammerskins na konci devadesátých let tlumí své působení v Česku; konkrétně se omezení činnosti hnutí dá pozorovat mezi léty 1997 a 2000. Početná skupina jeho přívrženců se tradičně rekrutuje z řad fotbalových fanoušků.⁴⁷

1.4.2 VZESTUP SLÁDKOVÝCH REPUBLIKÁNŮ

V Československu na počátku devadesátých let minulého století bylo několik skupin, které chtěly vytvořit pravicovou stranu cítící ideje amerických republikánů, či pomocí názvu „republikánská“ navázat na tradice nejsilnější prvorepublikové strany, jíž byli agráři.⁴⁸ V prosinci 1989 tak vznikla v Praze a v Bratislavě Republikánská strana,

⁴³ Podrobněji viz níže.

⁴⁴ MAREŠ: 2005, str. 182

⁴⁵ MUDDE: 2005, str. 48

⁴⁶ TEJCHMANOVÁ: 2001, str. 222

⁴⁷ TEJCHMANOVÁ: 2001, str. 222

⁴⁸ Republikánská strana zemědělského a malorolnického lidu. MALÍŘ, J., MAREK, P. a kol. *Politické strany. Vývoj politických stran a hnutí v českých zemích a Československu v letech 1861-2004*. Brno : Doplněk, 2005, str. 1593

ovšem 2. prosince se začala stejně nazývat i pražská skupina, v jejímž čele stál Miroslav Sládek, do té doby veřejnosti neznámý někdejší zaměstnanec Úřadu pro tisk a informace⁴⁹.

Ze souboje těchto stran vyšla vítězně právě Sládkova partaj. Ta o několik měsíců později změnilo jméno na Sdružení pro republiku – Republikánská strana Československa (SPR-RSČ) a oficiálně vznikla na ustavujícím sjezdu 24. února 1990. Právě kvůli působení SPR-RSČ začal být v českém prostředí celý republikánský proud vnímán jako ultrapravicový, třebaže to u některých stran ne vždy bylo oprávněné.⁵⁰

Sládkova strana byla v českém prostoru typickým příkladem ultrapravicového populismu, srovnatelným například s francouzskou Front National Jeana-Marie Le Pena či Freiheitliche Partei Österreichs Jörga Heidera v Rakousku.⁵¹ S Le Penovou partají ostatně Sládek spolupracoval, Haiderovi blahopřál k úspěchu Svobodných ve volbách⁵² a byl v kontaktu třeba i s ruskými liberálními demokraty Vladimíra Žirinovského a s dalšími extrémně pravicovými stranami.⁵³

Sama strana se od svého vzniku označovala za ultrapravicovou a orientovala se mimo jiné i na hnutí skinheads, s jehož příslušníky dlouhodobě spolupracovala. Od dalších stran se odlišovala zejména svým výrazně aktivistickým politickým stylem a krajně pravicovým populismem. Sládkovci se rovněž prezentovali s velkým důrazem na otázky bezpečnosti, což je pro krajně pravicové subjekty typické. Strana požadovala zvýšení pravomoci policie, znovuzavedení trestu smrti a celkové zvýšení trestů, zejména pro drogové dealery.

Sládek se rovněž postavil na obranu týdeníku Politika v době, kdy jeho vydavatelé stáli před soudem ohledně šíření rasismu.⁵⁴

V prvních volbách v roce 1990 ještě SPR-RSČ neuspělo, ovšem v roce 1992 se již její poslanci dostali do České národní rady, když strana získala 5,98 % hlasů.⁵⁵ SPR-

⁴⁹ Což vzhledem k často proklamovanému antikomunismu strany bylo přinejmenším ironické.

⁵⁰ MALÍŘ: 2005, str. 1593

⁵¹ CHARVÁT: 2007, str. 73

⁵² Rakušané jeho blahopřání odmítli.

⁵³ MUDDE:2005, str. 33

⁵⁴ Josef Tomáš jako vydavatel tohoto periodika byl odsouzen k podmíněnému trestu. Viz podrobněji výše.

⁵⁵ CHARVÁT: 2007, str. 144

RSČ přitom získala svou voličskou podporu hlavně díky svému ostrému postoji vůči Romům, ale také komunistům.⁵⁶

Paradoxní ovšem bylo, že v parlamentu poslanci SPR-RSČ často zvedali ruku zároveň s komunisty, s nimiž je spojovala totožná protiněmecká a nacionalistická politika. Jinak byla strana v rámci parlamentu prakticky ignorována, proto se soustředila především na propagandu.

Další mobilizační potenciál strany spočíval v kritice vlády a v útocích na Němce. Stranické projevy a tisk se dlouhodobě pohybovaly za hranicí otevřeného rasismu, ovšem antisemitismus, který je typický pro otevřeně neofašistická či neonacistická uskupení, nebyl nijak výrazněji zastoupen.⁵⁷

Sládkův populismus a radikalismus vždy straně zaručil maximální mediální pokrytí.⁵⁸ Byl jednoznačnou osobností v čele po celou dobu trvání SPR-RSČ, třebaže s ním bylo spojených hned několik afér. Sládek se dopustil vulgárních útoků na prezidenta Václava Havla při demonstraci před budovou České televize v Praze v červnu 1991, o dva roky později fyzicky napadl ženu v kadeřnictví.⁵⁹ Při podpisu česko-německé deklarace v lednu 1997 vyřkl několik protiněmeckých výroků.⁶⁰ Za poslední jmenované byl po zbavení poslanecké imunity vzat do vazby a souzen, avšak soud první instance jej osvobodil.⁶¹

Patrně i tyto projevy přispěly k tomu, že na Sládkovy republikány bylo nahlíženo jako na extremisty. V průzkumu veřejného mínění provedeného v lednu 1997 společností IVVM 51 % dotázaných označilo SPR-RSČ za extremistickou stranu. Pro srovnání, na druhém místě s propastným rozdílem skončila KSČM, již označilo za extremistickou 17 % lidí. Žádná další strana v průzkumu nezískala více než tři procenta. O dva měsíce později ve stejném průzkumu označilo SPR-RSČ za extremistickou celých 65 % lidí.⁶²

⁵⁶ MUDDE: 2005, str. 32

⁵⁷ CHARVÁT: 2007, str. 144 a 149

⁵⁸ MUDDE: 2005, str. 32

⁵⁹ MALÍŘ: 2005, str. 1598

⁶⁰ *“Můžeme litovat jen toho, že jsme Němců zabili ve válce málo,”* řekl mimo jiné Sládek v den podpisu deklarace na demonstraci. MAREŠ, Miroslav. *Zahraničně-politické koncepce české krajní pravice*. Středoevropské politické studie, vydání zima 2000

⁶¹ MAREŠ: 2000

1.4.3 SLÁDKŮV PÁD

Největšího úspěchu SPR-RSČ dosáhlo při sněmovních volbách v roce 1996, kdy získali téměř přesně 8 % hlasů.⁶³ Od té doby následoval sestup ve voličských preferencích a v oblibě mezi voliči. Problémy strana měla i se svou kdysi pevnou vazbou na ultrapravicovou scénu. Velmi výrazně se totiž změnily i kontakty strany se skinheadskou scénou, když se podstatná část neonacistů od republikánů odvrátila proto, že v té době neonacističtí aktivisté odmítali oficiální politiku jako takovou.⁶⁴

Před volbami v roce 1998 se pak stal Sládek terčem řady mediálních útoků kvůli jeho údajnému zneužívání financí strany k soukromým účelům.⁶⁵ Vyšlo například najevo, že šéf republikánů v době, kdy poslanci mohli bezlimitně čerpat pohonné hmoty, vykázal, že za rok ujel služební felicií 148 700 kilometrů při spotřebě 17,9 litru na sto kilometrů.⁶⁶ Lídr strany rovněž neváhal s koupí luxusních nemovitostí a drahých aut. Strana též ztrácela velké množství schopných členů kvůli ostré stranické disciplíně a nepokrytým vnitřním manipulacím, o kterých také informovala média. Členové strany v nich otevřeně hovořili o nekalých praktikách republikánů. „*Musela jsem odevzdávat část platu Vikovi⁶⁷, sněmovna straně proplácela na moje jméno faktury za práci, která nikdy nebyla odvedena, a musela jsem podepsat milionovou směnku, abych ze strany neutekla,*“ líčila například poslankyně Andrea Cerqueirová.⁶⁸ Při volbách 1998 tak strana ztratila více než polovinu voličů⁶⁹, podle všeho i proto, že se proměnily hodnotové orientace jejích dřívějších voličů ve prospěch sociálních otázek, jejichž řešení nabídla spíše Česká strana sociálně demokratická.⁷⁰

⁶² FIALA, P., MAREŠ, M. *Česká veřejnost a extremismus politických stran*, in FIALA, Petr (ed.). *Politický extremismus a radikalismus v České republice*, Brno : Masarykova univerzita, 1998, str. 81

⁶³ MILZA: 2005, str. 421

⁶⁴ CHARVÁT: 2007, str. 148

⁶⁵ MALÍŘ: 2005, str. 1598

⁶⁶ To dokonce vedlo k tomu, že poslancům byl omezen maximální počet zdarma ujetých kilometrů na 60 tisíc při spotřebě osm litrů na 100 km. (Právo, 5. 3. 1998. *Poslancům omezili služební benzín*. Autoři (ada, nig))

⁶⁷ Jan Vik, tehdejší tajemník SPR-RSČ.

⁶⁸ MF DNES, 7. 4. 1998. *Policie chystá první výsledky k hospodaření Sládkovy strany*. Autoři (ina, jik)

⁶⁹ Získala jen 3,90 % hlasů.

⁷⁰ CHARVÁT: 2007, str. 149

Neúspěch u voličů však vyvolal i další těžkosti. SPR-RSČ tím pádem nedosáhla ani na potřebná procenta pro získání státního příspěvku za voličské hlasy, a v roce 2001 Městský soud v Praze vyhlásil bankrot strany.⁷¹

Tím ovšem vliv SPR-RSČ neskončil. Ještě v roce 1997 v rámci strany republikáni založili Republikánskou mládež, která se zaměřila i na neonacistické struktury. Tuto organizaci ministerstvo vnitra v roce 2003 rozpustilo a v témže roce vznikla okolo jejích bývalých vedoucích kádrů Dělnická strana.⁷²

Od roku 2002 strana operovala s novým názvem Republikáni Miroslava Sládka. Při parlamentních volbách však 2002 získali „sládkovci“ jen necelé jedno procento hlasů.⁷³ Jejich akce navštěvuje maximálně šedesátka přívrženců a jejich mediální obraz je výlučně negativní.⁷⁴ V únoru 2002 se na čelná místa Republikánů Miroslava Sládka dostali především mladí, avšak již delší dobu angažovaní členové – například tajemníkem se stal Tomáš Vandas, který však v létě roku 2002 na funkci rezignoval, vedoucím sekretariátu předseda republikánské mládeže M. Zbela, který koncem 2002 stranu opouští. Zbela, Vandas i někteří další republikáni se následně podíleli na založení Dělnické strany (registrována 20. prosince 2002 pod názvem Nová síla, ke změně názvu došlo 22. ledna 2003).⁷⁵

V současnosti se Republikáni Miroslava Sládka vrátili k původnímu názvu Sdružení pro republiku – Republikánská strana Československa, pod jehož hlavičkou například nepříliš úspěšně kandidovali do krajských voleb v roce 2008.⁷⁶ Momentálně se strana spíše než předvolebnímu boji věnuje svým vlastním finančním potížím a sporům s bývalými členy vedení.⁷⁷ O úpadku svědčí i úroveň internetové prezentace strany, jež svým vzhledem i obsahem připomíná polovinu devadesátých let. To je v době, kdy prakticky každá politická organizace dbá na to, aby její internetové stránky nezůstávaly pozadu,⁷⁸ přinejmenším nepochopitelné.

⁷¹ MUDDE: 2005, str. 33

⁷² CHARVÁT: 2007, str. 149

⁷³ Republikáni Miroslava Sládka získali přesně 46 325 hlasů, tedy 0,97 %. Zdroj: www.volby.cz

⁷⁴ MUDDE: 2005, str. 33

⁷⁵ MALÍŘ: 2005, str. 1594

⁷⁶ SPR-RSČ oslovilo jen 0,15 % voličů. Zdroj: www.volby.cz

⁷⁷ „(...) já jako předseda SPR-RSČ ani předsednictvo strany rozhodně nehodláme svolávat sjezd v době, kdy nemáme dostatek prostředků. To, co máme, je třeba šetřit na jarní volební kampaň, která bude pro další fungování naší strany rozhodující.“ (Zdroj: www.republikani.com)

⁷⁸ Včetně Dělnické strany, nyní Dělnické strany sociální spravedlnosti.

1.5 KRAJNÍ PRAVICE PO ROCE 2000

Počátkem nového tisíciletí česká krajní pravice poněkud změnila strategii. Mnohem více se snaží využívat platformu občanských sdružení. Naopak se neměnila její snaha o výraznější vstup na politickou scénu. Nejvýznamnější v tomto ohledu byl březen 2001. Tehdy proběhl VII. mimořádný sjezd Vlastenecké republikánské strany, který rozhodl o hromadném začlenění osob z rozpuštěné Národní aliance a neregistrovaného Národního odporu.

Současně se měl změnit název na Národně sociální blok. Ten však ministerstvo vnitra kvůli sousloví *národně sociální* odmítlo registrovat, a proto se až později změnil název strany na Pravou alternativu.⁷⁹ Z předsednictva byli také až na dva odstraněni všichni předchozí funkcionáři. Bývalý tajemník Vlastenecké republikánské strany Jan Kopal se stal předsedou, dalšími členy byli zvoleni členové Národní aliance, v čele ústředního sekretariátu stanul aktivista Národního odporu Filip Vávra.⁸⁰

Léta po roce 2000 byla také charakteristická výraznějším tlakem bezpečnostních složek na pravicově extremistickou scénu. Tlak kromě rozpuštění Národní aliance vedl i k tomu, že se rétorika subjektů umírnila.⁸¹ Polistopadový liberální právní řád totiž postih neonacismu příliš neumožňoval, policie navíc nebezpečí ultrapravicových organizací dlouho podceňovala a nenašla způsob, jak proti nim účinně zasáhnout.⁸² Policie byla proto dlouhodobě veřejností i médií kritizována za určitou benevolenci vůči neonacistickým projevům, ať už se jednalo o demonstrace, fotbalové zápasy nebo o koncerty neonacistických kapel, kritika však neslábne ani po údajném „zostření“ postupů.

Výrazným tématem extremistů se stal nesouhlas se vstupem ČR do Evropské unie. Změna nastává i na poli propagandy: zde se stále častěji uplatňuje internet.⁸³

⁷⁹ MAREŠ: 2005, str. 182–191

⁸⁰ TEJCHMANOVÁ: 2001, str. 225 a 226

⁸¹ MAREŠ: 2005, str. 191

⁸² RAŠEK, Antonín. *Vypořádáme se s extremisty?*, in Revue Sondy, 25. 6. 2009, str. 13

⁸³ MAREŠ: 2005, str. 191

1.5.1 MEDIÁLNÍ OBRAZ EXTREMISMU V POSLEDNÍCH LETECH

Média bez rozdílu věnují v posledních několika letech pravicovému extremismu zvýšenou pozornost, a zvláště podle jejich zpravodajství se dá usuzovat, že problémy s neonacisty či vyznavači krajní pravice jsou poslední dobou na vzestupu. Dobrým dokladem budiž fakt, že média vysílají své zástupce prakticky na veškeré akce ohlášené Dělnickou stranou, přestože se často stane, že ve výsledku je na místě více novinářů než příznivců strany.⁸⁴ Představitelé Dělnické strany jsou si faktu, že média dokáží i z jinak bezvýznamné události učinit téma, pokud jsou přizvána, dobře vědomi, a proto veškeré své akce a provokace dopředu nahlašují.

Nejinak tomu bylo v případě Janova. Litvínovské sídliště, na které tamní radnice sestěhovala velké množství Romů, bylo ohniskem problémů už dříve, ale konflikty se naplno rozhořely až ve chvíli, kdy se Dělnická strana rozhodla na sídliště vyslat takzvané Ochranné sbory. To byly hlídky příznivců strany, které měly starousedlíky „ochránit“ před Romy. Ti se ale přítomnosti neonacistů ve městě bránili a doslova je vyhnali z Janova.

První větší střety proběhly v říjnu 2008, přičemž největší nepokoje se udály 17. listopadu 2008. Tehdy se příznivci Dělnické strany vydali do Janova, kde se přímo v ulicích střetli s policisty. Média tehdy o bojích referovala jako o největších nepokojích od roku 2000; spory upozornily mimo jiné na léta neřešený problém soužití Romů a starousedlíků na podobných sídlištích. Jedním z témat, kterých si všimli i komentátoři deníků, byla i neskryvaná podpora místních obyvatel neonacistům.

Velká pozornost je věnována také dalším útokům neonacistů na Romy. Jakýmsi symbolem je příběh popálené romské holčičky Natálky, která málem zemřela poté, co skinheadi vhodili do domu jejích rodičů ve Vítkově láhev s hořlavinou. Její příběh a aktuálně i proces se čtveřicí neonacistů je velmi sledovaný veškerými médii.

⁸⁴ Například loňská Queer Pride v Táboře byla ve znamení obav, zda na průvod homosexuálů a jejich příznivců nezaútočí příznivci Dělnické strany, kteří si ve stejný den dali rovněž sraz v Táboře. Dobrým důvodem pro obavy byl fakt, že o rok dříve, když se podobná akce konala v Brně, k útokům neonacistů na průvod gayů skutečně došlo. Na mítinku se však sešlo jen několik kandidátů Dělnické strany, hrstka jejích příznivců a asi na třicet fotografů a novinářů. Mítink se tak po hodině rozešel a akce gayů proběhla bez potíží.

1.5.2 DĚLNICKÁ STRANA

Dělnická strana je politickým centrem neonacistů v Česku.⁸⁵ Ustanovena byla v lednu 2003 poté, co se na Dělnickou stranu přejmenovala organizace Nová síla. Stalo se tak po roztržce ve vedení Republikánů Miroslava Sládka a poté, co byla ministerstvem vnitra rozpuštěna Republikánská mládež. Tomu údajně napomohly především množství se důkazy o propojení Republikánské mládeže s neonacisty.⁸⁶

Co se týče rétoriky, je velmi podobná SPR-RSČ v časech své největší „slávy“. „*Chceme zemi čistou, bílou, bez parazitů a jiné verbeže,*“ nechal se onehdy slyšet předseda Dělnické strany Tomáš Vandas.⁸⁷ Vandas a další vůdčí osobnosti strany se netají právě inspirací ve Sládkově straně, řada z nich také pamatuje doby, kdy republikáni působili v parlamentu.⁸⁸

Prvním předsedou strany byl v lednu 2003 jmenován Jiří Štěpánek, ale už na prvním řádném sjezdu v květnu 2003 byl předsedou zvolen Tomáš Vandas, Štěpánek se stal prvním místopředsedou. Expředseda Republikánské mládeže Martin Zbela se stal šéfredaktorem Dělnických listů, které strana vydává. Tehdy strana integrovala i část členů Pravé alternativy, pokusu neonacistů o vytvoření politické strany.⁸⁹

V prvních letech své existence strana bojovala jednak s vytyčením svého ideologického směřování, ale hlavně s nezájmem veřejnosti. Dobrým dokladem jsou její výsledky z roku 2004, kdy ve volbách do Evropského parlamentu získala strana jen přibližně 4 289 hlasů a ve volbách do krajských zastupitelstev jen 1 915 hlasů, a tedy v obou případech žádný mandát.⁹⁰

Až v roce 2005 se začalo o Dělnické straně více mluvit, když se zúčastnila pokusu Národní strany sjednotit před parlamentními volbami následujícího roku všechny politické strany české krajní pravice do volební koalice. Z projektu zvaného Národní pětka Dělnická strana nakonec vystoupila kvůli osobní nevraživosti i ideovým

⁸⁵ RAŠEK: 2009, str. 13

⁸⁶ ANTIFA.CZ, Dělnická strana a neonacisté. Antifa, 28. 4. 2008. Dostupný z www.antifa.cz

⁸⁷ NÍDR, T., Soud rozpustil Maďarskou gardu, *MF Dnes*, 18. 12. 2008, str. 6

⁸⁸ MACHOVÁ, M., Učili se u sládkovců, nyní zachraňují Dělnickou stranu, *Aktuálně.cz*, 12. 1. 2010, dostupný z www.aktualne.cz

⁸⁹ ANTIFA: 2008

⁹⁰ Dělnická strana oslovila jen 0,18 % voličů, respektive 0,09 % voličů při volbách do krajských zastupitelstev. Zdroj: www.volby.cz

rozdílům se členy Republikánů Miroslava Sládka. Dělnická strana založila novou koalici společně s Národním sjednocením nazvanou Právo a spravedlnost.⁹¹

Koalice sice získala jen 0,23 % hlasů, přesto to bylo více než kdy dříve, a o Dělnické straně se tak začalo trochu mluvit. Do dalších voleb, komunálních, na podzim roku 2006 jde strana opět samostatně a získává tři křesla v zastupitelstvech dvou obcí.

Rok 2007 pro stranu znamená návrat k neonacistickým kořenům, její členové se objevují na demonstracích otevřených neonacistů, ti naopak navštěvovali akce Dělnické strany.⁹² Zároveň se v tom samém roce její logo objevilo v příručce připravené ministerstvem vnitra pro policisty, aby dokázali poznat extremistické symboly.⁹³ Černá písmena DS v rudém ozubeném kole na bílém pozadí odpovídá tradiční (neo)nacistické symbolice a barvám vlajky NSDAP.

O rok později vznikly Ochranné sbory Dělnické strany coby bezpečnostní složka strany. Ty měla chránit její stranické funkcionáře, plnit pořadatelskou roli při akcích a „monitorovat místní problémy v regionech a pomáhat občanům“.⁹⁴ Název je prakticky doslovným překladem německého Schutzstaffel, což byly ozbrojené složky hitlerovské NSDAP, které se do historie zapsaly pod zkratkou SS.⁹⁵

Strana se dále velmi zviditelnila v souvislosti s nepokoji v Janově; značnou míru publicity jí přinesly i volby do Evropského parlamentu v roce 2009, kde překonala hranici potřebnou pro získání státního příspěvku za odevzdané hlasy.

Ministerstvo vnitra tehdy vedené Ivanem Langerem připravilo návrh na rozpuštění strany, který ale správní soud zamítl. Napodruhé se ale stranu podařilo rozpustit, a to na jaře 2010. Vandas sice proti postupu soudu podal stížnost, ale zároveň založil Dělnickou stranu sociální spravedlnosti, kam většina členů rozpuštěné partaje přestoupila. A je odhodlán podobným způsobem řešit i případné další rozpuštění. *"Pokud by byla zakázána Dělnická strana číslo 2, tak přijde Dělnická strana 3, Dělnická strana 4 a vždy budeme o krok napřed. Nás takhle z politiky nedostanou,"*

⁹¹ ANTIFA: 2008

⁹² Tamtéž.

⁹³ MAREŠ, Miroslav. *Symboly užívané extremisty na území ČR v současnosti*. Praha : Ministerstvo vnitra, 2007, str. 52

⁹⁴ (DOM), Dělnická strana stojí před zrušením, *Lidové noviny*, 18. 11. 2008, str. 2

⁹⁵ ANTIFA: 2008

prohlásil Vandas na letošním prvomájovém mítinku jeho strany v Praze na náměstí Jiřího z Poděbrad.⁹⁶

2 PRAKTICKÁ ČÁST

2.1 KVALITATIVNÍ ANALÝZA

2.1.1 POPIS METODY

V praktické části se nejprve zaměříme na kvalitativní srovnání jednotlivých textů. Výběr tvoří veškeré zpravodajské texty, které deníky Mladá fronta Dnes a Lidové noviny v období od 6. října 2008 do 22. listopadu 2008 včetně napsaly o konfliktech na litvínovském sídlišti Janov, potažmo o Dělnické straně. Oproti kvantitativní analýze byl výběr zúžen jednak tím, že nebyly zahrnuty články otištěné v závěru listopadu a v prosinci,⁹⁷ jednak nezahrnutím názorových textů. Ty byly vypuštěny zejména z toho důvodu, že by počet článků přesahoval možnosti kvalitativní analýzy.

Relevantní texty byly vybrány z databáze Newton Mediasearch, kdy za klíčová slova bylo nejprve dosazeno Janov a posléze Dělnická strana v různých tvarech.⁹⁸

Při čtení textů budeme postupovat chronologicky a v analýze si budeme všimát především toho, jakým způsobem autoři textů prezentovali obě strany konfliktu – extremisty, potažmo příznivce Dělnické strany, a litvínovské Romy. Zda převládá stereotypní způsob, která ze skupin měla v textu pozitivnější hodnocení.

S tím úzce souvisí i používaný jazyk, který se také v analýze promítne. Všimát si budeme, zda autoři používají příznaková nebo nepříznakové výrazy.

V neposlední řadě budeme sledovat i to, kdo se k danému tématu vyjadřuje, který z aktérů má v textu největší prostor.

⁹⁶ WERNER, L., První máj v Praze. Vandas, Jakeš a anarchisté, *Týden.cz*, 1. 5. 2010, dostupný z www.tyden.cz

⁹⁷ Z velké většiny se zvoleného tématu dotýkaly jen okrajově, často v textech Janov či Dělnická strana sloužily jako pozadí pro popis jiných, jen vzdáleně souvisejících témat. Výjimku tvořilo hojně diskutované téma zákazu Dělnické strany, ale jeho případná analýza přesahuje možnosti této práce.

⁹⁸ Podrobnější popis výběru vzorku je k nalezení v další části, kvantitativní analýze.

Na základě těchto znaků bude možno vyvodit, nakolik je daný text relevantní vzhledem k vybranému tématu. Články s okrajovou tematikou budou v analýze rozebrány stručněji.

2.1.2 POČÁTKY KONFLIKTU – DĚLNICKÉ HLÍDKY A DALŠÍ PROBLÉMY

Prvnímu nasazení takzvaných Ochranných sborů Dělnické strany v Janově se věnovaly obě vybraná média. Lidové noviny přišly 6. 10. 2008 s textem *Hlídky narazily na odpor Romů*, který vycházel z agenturní zprávy ČTK a kromě ní byl podepsán zkratkou (lds). Zajímavé jsou především první dva odstavce textu.

Zde autor v perexu nejprve rozepisuje titulek *Pravicoví extremisté chtěli hlídkovat v Janově. Romové je vyhnali*,“ v druhém odstavci zevrubněji popisuje, jak se na ně připravili místní Romové. „*Zhruba 70 Romů ozbrojených klacky, golfovými holemi či násadou od sekyry zahrnulo členy hlídek v černých kabátech, kšiltovkách a s bílou páskou na rukávu vulgárními nadávkami. Plivali na ně a polévali je vodou. Tvrděmu střetu zabránila přítomnost policistů a litvínovských strážníků.*“

Ve zbylé části textu hovoří zástupci Dělnické strany a vysvětlují, že jejich hlídky do ulic přišly na základě „žádosti o pomoc místních občanů, které svým chováním prý obtěžují nepřizpůsobiví sousedé“ a že si místní obyvatelé stěžují na napadání Romy, městská policie prý také nemá zájem situaci řešit. Tato tvrzení nejsou nijak konfrontována s protistranou. Kromě dvou představitelů Dělnické strany, Jiřího Štěpánka a Petra Kotába, v článku hovoří i starosta Litvínova Milan Šťovíček a místostarosta Martin Klika. Ovšem mnohem větší prostor mají členové Dělnické strany. Za Romy v textu nehovoří nikdo.

Autor používá neutrální, bezpříznakový jazyk, snaží se zachovat odstup od událostí, jež nehodnotí. Nezmiňuje, že hlídky jsou zjevnou provokací extremistů, a s výjimkou odstavce, kde připomíná, že Dělnická strana je krajně pravicové uskupení a že na její kandidátce je i odsouzený neonacista, vycházejí dělnické hlídky z textu pozitivněji.

Romové jsou v textu líčeni stereotypně – jako ti, kdo ruší noční klid, ničí soukromý majetek a napadají další občany. Hlídky Dělnické strany hodnotí samotní členové strany, kteří obhajují jejich oprávněnost, radnice se v textu nepřímou vyjadřuje nesouhlasně.

Mladá fronta Dnes ve stejný den přichází s textem s titulkem *Romové zahnali hlídku extremistů* autora Tomáše Kassala. Autor aktivitu strany hodnotí hned v první větě jako *předvolební provokaci*. I on připomíná, jakým způsobem se Romové extremistům postavili, a zdůrazňuje, že i oni považují jednání Dělnické strany za provokaci. Kassal také vyzdvihuje zásah policie a strážníků, díky němuž nedošlo ke krvavým střetům.

Nejvíce prostoru dostává opět Dělnická strana, konkrétně její předseda Vandas a jeho trestní oznámení na velitele policejního zásahu, který podle Vandase neochránil členy jeho strany. Dále Vandas hrozí, že se Ochrané sbory na sídliště vrátí, třeba i v mnohem větším počtu, pokud se situace nezlepší.

Oproti textu Lidových novin je autor k Dělnické straně kritičtější, odhaluje pravou podstatu nasazení jejich hlídek. Za Romy však opět nehovoří nikdo a místy Kassal podléhá stereotypnímu způsobu zobrazování menšiny. „*Problémy s nepořádkem i rostoucí kriminalitou, která souvisí s rostoucím počtem Romů, využili ke zviditelnění už jiní nacionalisté.*“

Přesto podává text mnohem relevantnější pohled na to, proč byly Dělnické hlídky vůbec nasazeny.

O tři dny později, 9. 10., jako by byla předvolební provokace zapomenuta. MF Dnes přináší čtenářům výsledky „kvízu“ s titulkem *Jak politici neuspěli v testu vědomostí z 5. třídy* autora Mirka Kašpara. Zde čtenáři mohli zjistit, jak jsou na tom krajští volební kandidáti se znalostmi. Mezi vybranými byl i zástupce Dělnické strany Jaroslav Mrúz. V textu bylo jednou větou zmíněno, že za architektonickou památku považoval šumavské rašeliniště. Chybí jakákoli zmínka o tom, že strana je extremistická či krajně pravicová, je zařazena do přehledu dalších regulérních stran.

13. října přichází MF Dnes s dalším textem o Litvínově. *Nápisy vyhrožují Romům smrtí* Ondřeje Černého (podepsaného zkratkou čer) s využitím agenturní zprávy ČTK. Zpráva popisuje, že na dvou litvínovských domech se objevil nápis „*Smrt Cikánům*“, pod jedním z nápisů byl podpis Klika. Nejvíce prostoru tak dostává

litvínovský místostarosta Martin Klika, který se brání tím, že podle něj někdo zneužil jeho jméno. „*Rozhodně neběhám se sprejem po městě,*“ hájí se místostarosta. K záležitosti se vyjadřuje i policejní mluvčí, za Romy nikdo.

Autor dále připomíná kontroverzní billboardy s nápisem *Makejte gadžové, at' se máme líp* a ve třech větách i nasazení Ochranných sborů. Nehodnotí ani Romy, ani Dělnickou stranu – o té se pouze zmíní jako o extremistické. Jazyk textu je místy příznakový, ale pouze tehdy, kdy autor cituje.

I v dalším vydání měla MF Dnes na rozdíl od Lidových novin text o Janově. *Koupím volební lístky. Dám za ně stovku* píše opět Černý. Popisuje případ, kdy se na obyvatele ubytoven pro sociálně slabé obrátili neznámí lidé s nabídkou, aby za stokorunu vyměnili všechny volební lístky, až na jeden. Redaktor hovoří s několika lidmi, kteří peníze za lístky měli dostat. „*Mám teď jen jeden. Volit je ale nepůjdu. Stovka se mi hodila,*“ řekla padesátiletá paní Zdena. *Do ubytovny podle ní přišel vysoký Rom (...).* Dělnická strana ani její sbory nejsou zmíněny, jediná zmínka o Romech je ve výše citované větě. Autor používá bezpříznakový jazyk a snaží se nehodnotit.

2.1.3 ŘÍJNOVÉ STŘETY

Oba deníky pak podrobněji referují až o konfliktech v druhé polovině října. *Tvrký střet radikálů s policií*, nazvaly Lidové noviny text Bedřicha Kratochvíla. V něm autor především líčí pochod extremistů, kteří se pokusili proniknout do Janova, a následný střet s policií. Ta se snažila zamezit, aby se neonacisté nedostali k antifašistům a k Romům ozbrojeným klacky.

Kratochvíl připodobňuje situaci v Janově k *válečné zóně*, načež v prvních odstavcích tlumočí křivdu Dělnické strany, která se cítila diskriminována. Cituje i její provokativní hesla jako *Čechy Čechům* či *Stop černému rasismu*.

Dále autor podobně cituje i transparenty antifašistů a popisuje, jak se i přes snahu policistů neonacisté dostali až k Romům. V článku nejčastěji hovoří zástupci policie, ale objevuje se i kritika jejího zásahu z úst aktivistky občanského sdružení.

Jazyk textu je bezpříznakový, autor s výjimkou posledního odstavce událost nehodnotí, jen o ní referuje. „*Akce svolaná Dělnickou stranou měla být odpovědí na*

výpady Romů vůči členům hlídek takzvaných ochranných sborů této extrémně pravicové strany. Ti přijeli začátkem října monitorovat situaci⁹⁹ na sídliště Janov,“ píše Kratochvíl v posledním odstavci, a nabourává tak do té doby prakticky bezvadnou vyváženost textu. Implicitně jsou tak za viníky situace označeni Romové, Dělnická strana podle Kratochvíla původně nepřijela provokovat, ale monitorovat situaci.

Mladá fronta Dnes o stejné události informuje v článku Ondřeje Černého *Neonacisté chtěli lynčovat Romy i starostu*. I on si v úvodu pomáhá metaforou; Janov přirovnává k *bitevnímu poli*. Na rozdíl od Lidových novin hned na samotném počátku připomíná, že v Janově byli i zástupci militantního neonacistického hnutí Národní odpor. I Černý věcně popisuje konflikt, na rozdíl od Kratochvíla nezmiňuje antifasisty. Jinak Černý vidí i vystoupení starosty, jenž se snažil megafonem rozpustit demonstraci. „*Skini ho za to chtěli lynčovat. Do bezpečí ho musela odvést až policie,*“ popisuje reportér.

Stejně jako v textu Lidových novin hovoří i zde starosta a zástupci policie, nejvíce prostoru ale dostávají Romové. Romský předák se snaží uklidnit situaci, naopak Romka Jitka Kokyová ze sídliště mluví o situaci jako o vyhlášení války. LN i MF Dnes si shodně všimají toho, že část místních obyvatel s neonacisty otevřeně sympatizuje. „*Dokonce přišli zatleskat projevům nacionalistů,*“ píše MF Dnes.

Zpráva MF Dnes je oproti Lidovým novinám vyváženější, zatímco o článku Bedřicha Kratochvíla se kvůli poslednímu odstavci dá říct, že je napsán mírně ve prospěch Dělnické strany, u textu Černého je tomu naopak. I proto, že používá i slova s negativním příznakem typu *soukmenovci* a *lynčovat*, dokonce přímo v titulku.

Extremisté se ale chystali i do Prahy, kde si na výročí 28. října ohlásili shromáždění na náměstí Jiřího z Poděbrad. *Policie se připravuje na extremisty* píše 21. 10. pražská příloha MF Dnes pod šifrou (row) krátkou zprávu o chystaných bezpečnostních opatřeních. Na prvním místě je jmenována akce Dělnické strany, na kterou se policisté důkladně připravují. „*Vrásky na čele jim dělá ohlášené shromáždění na náměstí Jiřího z Poděbrad,*“ píše autor. V textu hovoří jen zástupce policie, autor nehodnotí, používá bezpříznakový jazyk.

O stejném tématu píše i Lidové noviny v části Metropole Praha o den později v ještě kratším nepodepsaném, pravděpodobně agenturním textu *Policisté chystají na*

⁹⁹ Zvýrazněno autorem práce.

28. října manévry. Na rozdíl od zprávy v MF Dnes si text všímá i chystané akce extremistů z Národní strany; chystané shromáždění Dělnické strany je popsáno jednou větou, bezpříznakově a bez hodnocení.

Den po výročí vzniku republiky oba deníky ve svých pražských přílohách informují o průběhu shromáždění extremistů. 28. říjen „slavili“ i extremisté, píše Lidové noviny, autor je podepsán zkratkou (haj). Krátká zpráva je napsána věcně s tím, že k nepokojům v podstatě nedošlo. Autor nehodnotí, píše bezpříznakově, jen připomíná, že „Dělnická strana je spojována s ultrapravicovými skupinami, pod její hlavičkou se údajně scházejí například neonacisté z Národního odporu.“ Jednou větou je zmíněna i akce Národní strany

Poněkud jiný názor na událost má MF Dnes. *Magistrát rozpustil oslavu radikálů* píše Robert Oppelt v sešitu Praha. Text se podrobněji zabývá rozpuštěním shromáždění Národní strany, ale referuje i o mítinku Dělnické strany. Shoduje se s autorem textu v LN, že policie nemusela významněji zasahovat. Přesto v textu nejvíce hovoří zástupci policie. V textu se objevují negativně zabarvená slova jako „negr“ nebo „žlutej hajzl“ v místech, kde autor cituje řečníky Národní strany.

Jinak událost nehodnotí, Dělnická strana je jen jednou označena za ultrapravicovou.

2.1.4 ZAČÁTEK LISTOPADU – SLIB DALŠÍCH AKCÍ A HROZBA ZÁKAZU

Na stránky deníků se Janov vrací začátkem listopadu. 3. 11. přichází MF Dnes s textem Ondřeje Černého *Extremisté chystají další nájezd do Litvínova*, kde informuje o tom, že se Dělnická strana do Janova vypraví znovu 17. listopadu a že se litvínovská radnice navzdory předchozí zkušenosti akci nepokusila zakázat. Autor připomíná, že „při jejich posledním nájezdu do města v polovině října došlo k drsným potyčkám s policií, při kterých byli dva lidé zraněni.“

Jediným mluvčím textu je starosta Litvínova, který vysvětluje, proč je lepší povolená demonstrace a proč ani nemohl demonstraci zakázat. Jazyk textu je vesměs bezpříznakový, negativní hodnocení v sobě nese slovo *nájezd* použité i přímo v titulku,

dále pak autor píše o tom, že by Dělnická strana *pokoutně škodila*, což je patrně nepřímá citace místních radních. Celkově vzato autor drží vyváženost; pozoruhodné je, že v textu zcela chybí zmínka o janovských Romech.

Šestého listopadu se v obou denících objevuje zpráva o tom, že by Dělnická strana mohla být zakázána. *Dělnické straně hrozí zákaz*, píše Václav Drchal v Lidových novinách. „*Dělnická strana spolupracuje s neonacisty a její příznivci se dopouštěli rasového násilí. Ministerstvo vnitra proto navrhlo její rozpuštění,*“ konstatuje autor, přestože v dalším textu přiznává, že není jasné, proč přesně chce ministerstvo stranu rozpustit. Hodnotí i boje v Janově a staví se výslovně proti Dělnické straně. „*Nedávno také její členové vyprovokovali rasově motivované střety s Romy na litvínovském sídlišti Janov.*“

Hlavním mluvčím je tehdejší ministr Ivan Langer, tomu oponuje šéf Dělnické strany Vandas. Jazyk je bezpříznakový a Dělnická strana je prezentována spíše negativně. Romská menšina v textu jmenována není.

Langer chce zrušit Dělnickou stranu je titulek textu podepsaného (šťa, iDNES). Autor od prvních řádků jmenuje řadu důvodů, proč se podle něj ministerstvo rozhodlo stranu zrušit. Zmiňuje sloučení s Národním odporem, „*jehož příznivci se otevřeně hlásí k Adolfu Hitlerovi,*“ i fakt, že strana má na kandidátce neonacisty, kteří organizují pochody na oslavu holocaustu.

Text je několikanásobně kratší než článek Lidových novin, ale ve vyznění je vůči Dělnické straně přinejmenším stejně negativní. Jediným mluvčím je i zde Ivan Langer.

2.1.5 BITVA O JANOV – NEJVĚTŠÍ NEPOKOJE

Událostí nejvyšší priority byl pro oba deníky střet radikálů s policisty v Janově v den výročí sametové revoluce. Oba deníky tématu den poté věnovaly velkou pozornost a značný prostor na svých stránkách.

Lidové noviny přinesly na titulní straně reportáž Josefa Kolíny s expresivním titulkem *Krvavá bitva o Janov*. Zde dopodrobna a barvitě líčí, jak radikálové bojovali s policisty, všímá si i zraněných na obou stranách. Text je přesto psaný bezpříznakově,

neonacisté nejsou negativně hodnoceni, v textu dokonce zcela chybí zmínka o Dělnické straně – ta přichází až v krátkém pokračování reportáže na druhé straně.

Kolina zmiňuje i to, že místní obyvatelé často stranili neonacistům, Janov podle něj byl pro policisty *takřka nepřátelským územím*. „*Ti, proti kterým bojujete, nám nic neudělali. Škodí nám jiní. Ty byste měli zmlátit,*“ řve na jednoho z těžkooděnců muž v modré bundě a pravou rukou ukazuje policistovi na obchodní centrum Krušnohor, kde se zdejší Romové scházejí.“ V podobném duchu autor pokračuje i na další straně, kde se vztahům místních starousedlíků s Romy znovu věnuje. „*Od akce pravicových extremistů si slibují, že pomohou vyřešit problémy v jejich městě. Zejména problém číslo jedna – soužití s Romy,*“ končí Kolinova reportáž. Hodnocení Romů je tedy spíše stereotypní a negativní, chybí reakce z druhé strany názorového spektra. Naopak Dělnická strana je v reportáži vylíčena implicitně pozitivně, jako jakýsi „zachránce“ starousedlíků.

Střety v Janově našly své místo i na titulní straně MF Dnes. *Největší útok rasistů* je titulek článku Pavla Eichlera. I on využívá hodně reportážních prvků, ale na rozdíl od Lidových novin hodnotí negativně převážně neonacisty. „*Přes sedm stovek pravicových extremistů se vydalo lynčovat¹⁰⁰ Romy žijící na litvínovském sídlišti Janov,*“ píše Eichler.

Oproti LN také zmiňuje hned na titulní stránce mítink Dělnické strany, který nepokojům předcházel. Nejvíce prostoru ale dostávají neonacisté. „*Na neonacistických serverech extremisté zveřejnili výzvy: „Pamatujte, proč do Litvína jedete. Chcete lepší svět a možnost o své budoucnosti rozhodovat sami. Chcete svobodu a zem, kde bílí lidé žijí svobodně a zdravě. Tento stát je odhodlán nás srazit k zemi. My jsme odhodláni srazit k zemi tento stát.*“ Autor ale připomíná i Langerův návrh na rozpuštění Dělnické strany.

MF Dnes na téma nahlíží i otištěním on-line reportáže s titulkem *Když lůza zavelí k útoku...* Zde si deník všímá i poklidné demonstrace Romů, která taktéž předcházela bojům. Ovšem i zde nejčastěji hovoří neonacisté, konkrétně předseda Dělnické strany Tomáš Vandas. „*Končí doba, kdy nám cikáni diktovali, co chtěli,*“ vyřvává na náměstí v centru Litvína předseda Dělnické strany Tomáš Vandas. *Navází se do „exotů, kteří do Česka přišli z nejrůznějších koutů světa“.* Za Romy nehovoří

¹⁰⁰ Zvýraznil autor práce.

nikdo, autor pouze cituje některé jejich transparenty. Kromě *lůzy* v titulku se objevují i další expresivní a zabarvené výrazy, celkově je vyznění reportáže spíše negativní v neprospěch Dělnické strany.

O hodnocení události obou deníků ještě lépe svědčí, že MF Dnes k tématu přináší rozhovor s aktivistou Ondřejem Caklem, jenž se pozastavuje nad tím, že neromští obyvatelé Janova pomáhali neonacistům, což je oproti předchozím podobným střetům naprostou novinkou. Zato LN přináší s titulkem *Smějí se nám, že pracujeme* rozhovor s Liborem Bílým, jedním z občanů, který právě s neonacisty sympatizuje. „*Cikáni nás přepadávají, vysmívají se nám, že chodíme do práce. Je tu bordel, jsou arogantní,*“ říká v rozhovoru Bílý a na Kolinův dotaz, jak by situaci řešil, odpovídá: „*Já nevím, kam s těmi lidmi.*“

Lidové noviny v kontextu událostí připomínají, že *Dělnická strana stojí před zrušením*, v krátkém textu podepsaném (dom). V ní je shrnuta historie Dělnické strany od založení. Připomenut je i vznik Ochranných sborů a nastíněn postup, jak se k Langerově návrhu budou vyjadřovat různá další ministerstva a soudy. Jazyk je přísně bezpříznakový, v textu se pak opakovaně objevují zmínky o extremismu strany, dá se proto říci, že Dělnická strana je zde hodnocena spíše negativně.

Atmosféra v Janově houstne, informují o den později, 19. listopadu, na titulní straně Lidové noviny v článku Josefa Koliny a Michaely Polákové. Autoři se v něm zabývají především tím, jak problém na sídlišti plánují řešit politici. Lidové noviny nicméně i nadále sledují fakt, že v Janově se proti Romům nenávistně neprojevovali jen neonacisté. „*Vztahy mezi místními „bílými“ starousedlíky a romskou menšinou na litvínovském sídlišti přerostly v otevřenou nenávist,*“ píše LN v úvodu článku. Dělnická strana v textu nevystupuje, třebaže se autoři ústy stínového ministra vnitra Bublana vracejí i k pondělnímu zákroku policie.

Lidové noviny přináší také další reportáž Josefa Koliny „*Žije se tu ještě hůř*“, v níž se autor vrací na sídliště Janov a hovoří s místními lidmi. Tentokrát převažují Romové, kteří shodně odsuzují aktivitu Dělnické strany a negativně hodnotí i přístup spoluobčanů. „*Já teď prostě nevím, jestli soused, kterého potkávám každý den, nešel včera v černé mikině v tom davu. Nikdo nikomu nevěří. Když bych slyšel od vedle z bytu, že někdo nahlas tleská lidem, kteří nás přišli zabít, tak už se na něj v životě nepodívám a nepozdravím ho,*“ přidává se další Rom.

Kolina zpovídá i starousedlíky, kteří se ale podle něj bojí mluvit „na jméno“.

„Já mám lidi ráda a je mi jedno, zda jsou bílí, fialoví či hnědí. Mezi Romy mám hodně kamarádů, ale problémy na Janově dělají jiní. Noví přistěhovalci. Ti se prostě neumí chovat. Je tu nepořádek a čas od času tu proběhne nějaká bitka,“ cituje autor jednu ze starousedlic.

Autor události nehodnotí, používá bezpříznakových slov s výjimkou posledního odstavce, kde píše o záměru radnice *vystřadit* nepřizpůsobivé nově příchozí Romy. Text tak vyznívá celkem vyváženě, Dělnická strana není jmenována, ale extremisti obecně jsou hodnoceni mluvčími poměrně negativně. Kolina si všímá i dalšího problému, a sice toho, že radnice prodala realitním kancelářím veškeré domy v Janově, a tak může nynější problémy řešit jen s velkými obtížemi.

Kde byl Langer? ptá se ten samý den na stránkách LN Václav Drchal. Tématem textu je kritika ministra vnitra, kterému opoziční ČSSD nemůže odpustit, že zatímco policisté bojovali v Janově s extremisty, byl na soukromé návštěvě ve Spojených státech.

Přesto v textu častěji hovoří Langer a jeho straničtí kolegové, kteří se jej zastávají. Romy zmíní Langer jen letmo, o Dělnické straně text nereferuje vůbec. Události autor nehodnotí.

Mladá fronta Dnes na titulní straně přinesla ten samý den krátký text *Neonacisty posílila nenávist obyvatel k novým sousedům*, podepsaný zkratkou (šřa), kde si podobně jako Kolina v LN všímá především pomoci místních obyvatel neonacistům. Podle autora je to chyba radnice, která prodala své domy a byty realitním firmám. Autor se nicméně nezdráhá 12 extremistů obviněných z výtržnictví přiřadit k Dělnické straně. Tu ale výslovně nehodnotí. Zmiňuje se však o nových nájemnících, kteří jsou *mnozí* Romové. *„A lidé žijící na sídlišti si začali stěžovat na hluk a nepořádek,“* objevuje se v textu.

Článek pak pokračuje na třetí straně s titulkem *Sousedské soužití na ostrí nože*. Autoři jsou i nadále zaujati tím, že neonacisté měli v místních podporu. *„Tady se žít nedá. Do tří do rána Romové ječí na chodbě a dělají bordel. Lítají tu děti, pořádají večírky. Nezajímá je, že někdo jiný jde do práce,“* stěžuje si padesátiletá paní Marie. Podle lidí, s nimiž autoři mluvili, přehlížela radnice jejich problémy tak dlouho, že už jim nezbylo než stát za neonacisty. V konfliktním duchu článek pokračuje i dál *„Proč*

nás bílí nenechají na pokoji? Proč nenechají děti si hrát? A ráno v šest nám schválně chodí rvát před dveře. Dělalí nám jen naschvály,“ stěžuje si naopak Janovská Romka Margita.

V textu zaznívá celá řada příznakových slov, ale pouze v citacích. Celkově je text vyvážený – negativní hlasy na Romy, ostatní obyvatele i radnici, která problémům nezabránila, jsou v podstatě v rovnováze. V kontextu kritiky radnice jsou vzpomenuy i hlídky neonacistů z Dělnické strany, ty však hodnoceny nejsou.

Kromě toho se Mladá fronta Dnes také věnuje zásahu policie. *Ohlásili boj, nikdo je nezastavil* je titulek článku Jakuba Pokorného a Ondřeje Černého. Zde zástupci policie a vnitra hájí postup zasahujících jednotek, zatímco aktivistka z občanského sdružení jej kritizuje. Podle ní neměl být pochod ani povolen.

Autoři používají místy příznakové výrazy; když referují o neonacitech, objevuje se výraz *fanatický*. I proto je text vůči extremistům negativní. Romové hodnoceni nejsou.

2.1.6 CO DÁL S JANOVM?

V dalších dnech se deníky věnovaly především tomu, zda se podobným útokům dá do budoucna zabránit, a jak tomu mohou přispět politici.

Lidové noviny 20. listopadu přinesly text Josefa Koliny *Vládní aktivista: Hrozí nepokoje!* V něm romský aktivista Cyril Koky varuje, že by konflikty mohly přerůst v ještě větší problémy. Koky také kritizuje politiky za nečinnost. Ministryně Džamila Stehlíková jeho hrozby bagatelizuje. *„Česká republika nestojí před nějakou občanskou válkou. Takovéto pochody se konají v celé Evropě. U nás je ta situace ještě klidná,*“ říká Stehlíková. Shodnou se jen na kritice neonacistů a jejich pochodů Janovem. Proto je hodnocení článku vůči extremistům kritické.

Kokoho vyjádření přináší i MF Dnes v článku *„Útoků na Romy bude přibývat,*“ který je do značné míry rozhovorem s reportérem Ondřejem Šťastným. I zde se Koky negativně vyjadřuje směrem k politickým elitám a kritizuje jejich neaktivitu. Šťastný v textu rovněž v několika větách shrnuje pondělní události, přičemž zachovává odstup,

bezpříznakový jazyk a nehodnotí, ovšem za agresory označuje *neonacisty z extremistické Dělnické strany*.

MF Dnes v ten samý den varuje i před dalšími možnými problémy. *Neonacisté oznámili další protestní akci v Litvínově* je titulek zprávy ČTK. I zde je v kostce a velmi neutrálně připomenuto, co se v Janově odehrálo při výročí Listopadu. Jinak v textu hovoří pouze místopředseda Dělnické strany Petr Kotáb. „*Vzhledem k tomu, že litvínovská radnice jednoznačně na vyřešení situace v janovském sídlišti nestačí a policie o její řešení nemá zájem, uskuteční se v nejbližší době v ulicích Litvínova další protestní akce... My náš boj za slušný život janovských starousedlíků nevzdáme,*“ staví Kotáb Dělnickou stranu opět do role „zachránce“, aniž by s ním kdokoli polemizoval. Zpráva je tak nevyvážená, Dělnická strana je hodnocena pozitivně.

21. listopadu přichází MF Dnes s textem Ondřeje Šťastného *Jak řešit Janov? Politici tápou*, jehož náplň je poměrně dobře shrnutá v titulku. Částečně se v článku řeší roztržka mezi aktivistou Kokym a ministryní Stehlíkovou, jiný názor na řešení situace má tehdejší ministr pro místní rozvoj Jiří Čunek. Dále text pokračuje formou ankety mezi představiteli vlády a Litvínova.

O den později mají Lidové noviny na titulní straně článek Václava Drchala a Josefa Koliny *Romové hrozí emigrací*. Autoři popisují otevřený dopis severomoravského romského sdružení, v němž jeho předáci varují před možnou hromadnou emigrací. Další aktivista v textu varuje před možnou radikalizací romské mládeže. A připomínáno je i několik dnů staré varování Cyrila Kokyho i příslib místopředsedy Dělnické strany Kotába, že se do Janova vrátí.

Na další straně, kde text pokračuje, varuje před dalšími útoky i Bezpečnostní informační služba (BIS). Jazyk textu je bezpříznakový, hodnocení Romů se nevyskytuje. Nejvíce prostoru dostává BIS prostřednictvím citací ze své zprávy o možných útocích. Celkové vyznění článku je negativní pro Dělnickou stranu.

MF Dnes rovněž ve stejný den popisuje zprávu BIS v textu *Extremisté opouštějí téma Hitler, v Janově našli „lepší“ s podpisem (jš)*. „*Témata jako homosexuálové, Židé, Třetí říše nebo Hitler ultranacionalisté už opouštějí a začínají se zviditelňovat na velmi senzitivním společenském problému,*“ řekl MF DNES mluvčí BIS Jan Šubert. I tento text je bezpříznakový, neobsahuje výslovné hodnocení, i tak je však jeho vyznění pro extremisty negativní. Dělnická strana v něm není jmenována.

Ve stejný den přichází MF Dnes s vůbec nejrozsáhlejším materiálem nazvaným *48 hodin v Janově*, který napsal Jakub Novotný a vyšel ve víkendové příloze. Novotný nejdříve v reportáži popisuje rozhovor předsedy místního výboru Zdeňka Kvapila s romskými mladíky v téměř idylickém duchu a podobě i končí. *„Kvapil mu skáče do řeči: „A byl bys ochotný, až budeš starší, diskutovat, jak to tady zlepšit?“ „Jasně, jsem Čech, mám českou občanku a Češi se přece domluví,“ tvrdí kluk. Nakonec nás překvapí: „Chtěl bych jednou pracovat jako policajt. Teda jako policista.“*

Novotný se věnuje i jedné z mediálně propíraných „rozbušek“ problému v Janově, a sice kšeftování s byty, pokračuje i k dalšímu hojně diskutovanému tématu – sympatií Janovských k Dělnické straně.

Následuje stereotypní pohled jedné z obyvaterek Janova, která líčí, jak ji ze sklepa mizí džemy i pleny a jak jí romské děti okopávají míčem dveře. Romové jsou prezentováni jako ti, kteří o problémech většinou nechtějí mluvit. S výjimkou jedné ženy. *„A když se zeptám, zda se najde chyba i na straně Romů, rezolutně odpoví: „Ne!“ a vede mě k oknu. Ukazuje na rušnou mosteckou třídu. „Tady naproti otevřeli diskotéku, kde zase v pátek hlučí bílá mládež. A jak se tady máme vyspat my?“*

Stereotypní pohled se často objevuje i v dalších částech reportáže *„Sídliště bývá každý měsíc rušnější po výplatě sociálních dávek, ale teď je tu ticho.“* V závěru však autor spolu s romským aktivistou navrhuje možná řešení situace Romů.

Dělnická strana je v textu hodnocena jen jednou prostřednictvím citace místního obyvatele, ale pozitivně. Hodnocení Romů je negativní.

2.1.7. SHRNU TÍ

Přestože oba deníky do značné míry sledovaly stejná témata a události i věnovaly pozornost totožným novým zjištěním, byly v jejich zpracování značné rozdíly. Už v prvopočátku celého konfliktu – při nasazení Ochranných sborů Dělnické strany – se ukazuje kritičtější náhled MF Dnes na roli nacionalistů v celém konfliktu. To se projevuje častějším užitím příznakových jazykových prvků, ale i přímo negativním hodnocením.

Autoři obou médií často sklouzávají ke stereotypnímu nahlížení romské menšiny jako lidí, kteří dělají nepořádek a ruší noční klid.

Mladá fronta Dnes si ve sledovaném období více všímala dalších menších problémů na sídlišti Janov, které Lidové noviny pomíjely.

Pro oba deníky byly první výrazné nepokoje v druhé polovině října prostorem pro rozvíjení metafor o bitevním či válečném poli, obě média hned od začátku zaznamenala nový fenomén – sympatie obyvatel sídliště vůči neonacistům. I zde Lidové noviny občas tíhly k tomu, že zobrazovaly konflikty v Janově částečně optikou Dělnické strany. Příkladem budiž text Bedřicha Kratochvíla *Tvrký střet radikálů s policií*, v nichž provokaci neonacistů (nasazení Ochraných sborů) nahrazuje monitorováním situace – což je bezesporu eufemismus. MF Dnes naopak užíváním příznakového jazyka implicitně hodnotí jednání Dělnické strany negativně.

Oba deníky ve sledovaném období monitorovaly i akci Dělnické strany k výročí vzniku samostatného Československa. Tam se způsob informování výrazněji neliší, vše zůstává v korektní, nehodnotící rovině.

Lidové noviny i Mladá fronta Dnes šestého listopadu psaly o Langerově návrhu na rozpuštění Dělnické strany. Oba texty hodnotí Dělnickou stranu negativně.

Největší nepokoje, které v Janově propukly 17. listopadu, o den později obě média formálně pojala stejně – reportáží z místa činu a rozhovorem. Pro oba listy bylo opět důležité, jak se k celé záležitosti postavili místní obyvatelé. Tím ale shody končí. Text Josefa Koliny v Lidových novinách vyznívá mírně pozitivně pro Dělnickou stranu – vychází z něj jako „zachránce“ starousedlíků –, v podobném duchu je i rozhovor s jedním z místních lidí. V obou textech jsou Romové líčeni do značné míry stereotypně a negativně.

Mladá fronta Dnes opět v reportáži Pavla Eichlera používá příznakové slovo *lynčovat*. Třebaže v textu nejčastěji mluví zástupci extremistů, autor to vyvažuje kritickým hodnocením útočníků. Fenomén starousedlické pomoci neonacistům řeší prostřednictvím rozhovoru s aktivistou Ondřejem Čaklem. MF Dnes otiskne také online reportáž z místa nepokojů, která rovněž vyznívá negativně pro Dělnickou stranu. Takové vyznění má i krátký text LN, v němž je vzpomenut právě návrh na zrušení Dělnické strany.

V dalších dnech se pozornost médií rozměňuje do několika ohnisek – jednak se část pozornosti drží v Janově, kde se novináři snaží popsat život na sídlišti a objevit, co způsobilo počátek problémů – autoři shodně shledávají za přinejmenším neprozíravé jednání tamní radnice, která rozprodala veškeré své byty na sídlišti. Dále se pak hledá řešení u politiků, objevují se hrozby dalších útoků a exodu Romů. Obvykle převládají kritické hlasy vůči Dělnické straně, s výjimkou agenturní zprávy ČTK otištěné v MF Dnes 20. listopadu, která je v podstatě „tribunou“ extremistů. Ti v ní hrozí, že se do Janova vrátí, a slibují, že boj za lepší život starousedlíků nevzdají.

Výjimečná je reportáž Jakuba Novotného, kterou otiskla MF Dnes v příloze Víkend 22. 11. 2008, a to jak svým rozsahem, tak i velkou šíří tematického záběru. Autor často podléhá stereotypnímu zobrazování menšin, byť je zřejmé, že se o vyvážený pohled snaží. Navzdory tomu, i v z tohoto textu Dělnická strana vychází lépe.

2.2 KVANTITATIVNÍ ANALÝZA

2.2.1 POPIS METODY

Na rozdíl od kvalitativní analýzy je kvantitativní obsahová analýza vysoce strukturovaným a selektivním procesem. Charakteristickým pro tuto metodu je tím pádem i vysoký stupeň ověřitelnosti, každý krok podléhá explicitně formulovaným pravidlům. Předností této metody je možnost zpracovat velké množství textů¹⁰¹ Výsledky metody se pak dají precizně a přehledně znázornit v číselných hodnotách, tabulkách a grafech.

Výsledkem a cílem obsahové analýzy je kvantitativní popis mediovaných obsahů, v tomto případě novinových článků dvou deníků v daném období.¹⁰²

¹⁰¹ SCHERER, Helmut. *Úvod do metody obsahové analýzy*. in SCHULZ, Winfried. *Analýza obsahu mediálních sdělení*. Překlad B. Köpplová. Praha : Karolinum, 2004, str. 29

¹⁰² SCHERER: 2004, str. 31

2.2.2 VÝBĚROVÝ SOUBOR

Do základního vzorku zkoumání mediálních obsahů dvou vybraných deníků – Mladé fronty Dnes a Lidových novin – byly zahrnuty veškeré texty ze všech vydání těchto deníků mezi daty 6. října 2008 až 20. prosince 2008, přičemž oba krajní dny jsou ve výběru zahrnuty. Původní zvolený termín¹⁰³ byl rozšířen z několika důvodů. Předně větší časové rozmezí umožňuje sledovat aktivitu média i v mezidobí mezi hlavními událostmi, kterými v případě této práce jsou konflikty na litvínovském sídlišti Janov; umožňuje postihnout, zda si tedy vybraný deník vybírá i doplňková témata a zda a jak o situaci na místě informuje i v mezidobí. Dalším důvodem byl fakt, že původně zvolený termín nepostihoval faktický prvopočátek celé kauzy, a sice první víkendové nasazení hlídek Dělnické strany. V neposlední řadě byl poměrně velký časový interval zvolen z toho důvodu, že vybraná metoda – obsahová analýza – vychází z nutnosti zpracovat relativně velké množství dat kvůli zajištění validity statistických údajů, jež jsou výstupem analýzy.

Základní jednotkou byl zvolen článek, respektive jakýkoli útvar, který obsahoval kromě textu i titulek a jméno (resp. zkratku) autora, a to z důvodu poměrně velké heterogenity zkoumaných materiálů, která by členění na jakékoli menší celky výrazně znesnadňovala. Do zkoumání tak byly zahrnuty veškeré žánry, od čistě zpravodajských po publicistické. Materiály, které začínaly na jedné straně a pokračovaly v další části listu, byly vyhodnoceny jako dva články, každý v rozsahu patřičné strany.¹⁰⁴

Analyzovali jsme veškeré rubriky v obou denících, po zralé úvaze jsme stejně jako u kvalitativní analýzy vycházeli z vydání pro Prahu. Toto rozhodnutí je oprávněno tím, že Lidové noviny na rozdíl od MF Dnes nemají specializované vydání pro severní Čechy, tudíž by srovnání bylo tímto faktem zkresleno. Nutno dodat, že MF Dnes ve svém severočeském sešitu situaci na litvínovském sídlišti sledovala poměrně důkladně a zjevně se snažila „udržet“ téma ve zpravodajství i ve dnech bez významnějších posunů, ovšem ostatní kraje přebíraly jen zprávy s větší důležitostí.

¹⁰³ 13. listopadu až 13. prosince 2008

¹⁰⁴ Typickým příkladem byly krátké „poutáky“ na titulní straně novin, jež odkazovaly na delší materiály na dalších stránkách.

Kvůli výběru pražské mutace obou deníků byl naopak do výběru zahrnut i sešit Praha (u MF Dnes) a příloha Metropole Praha (u Lidových novin), třebaže se ve vzorku vyskytoval zastoupením pouze několika článků.

2.2.3 VÝZKUMNÉ TÉMA A KÓDOVACÍ KNIHA

Předpokladem pro využití kvantitativní obsahové analýzy jsou otázky, které mají aspoň nepřímou vazbu na mediální obsah,¹⁰⁵ a jsou jistou konkretizací abstraktního výzkumného tématu.

Vzorek textů jsme tedy analyzovali s cílem odpovědět na tyto výzkumné otázky:

Jaký prostor a prioritu zaujímal informování o událostech v Janově v obou denících a jak se tento prostor vyvíjel v čase?

Která témata a konkrétní události média popisovala v souvislosti s děním v Janově, respektive s Dělnickou stranou, a s jakým důrazem?

Jak deníky informovaly o Dělnické straně a jejích aktivitách a podílu na událostech?

Jak často média vynášela kritické soudy o Dělnické straně ve srovnání s hodnocením Romů na sídlišti Janov?

Které zdroje deníky nejčastěji využívaly? Kterým mluvčím dávaly nejvíce prostoru a činnost kterých aktérů nejčastěji popisovaly?

Při vyhledávání zpráv byla mimo jiné využita databáze Newton Mediasearch. Za klíčové slovo bylo pro vyhledávání zvoleno Janov* kvůli snaze postihnout nejen akce extremistů, ale i další události, které se na sídlišti ve zvoleném časovém horizontu udály. Zároveň je toto rozhodnutí podpořeno faktem, že se název sídliště od počátku stal jakýmsi symbolem a jednoznačným identifikátorem, a byl tak univerzálně využíván pokaždé, když se daný materiál k událostem vztahoval.

Posléze bylo zadáno „Dělnická strana“ v různých pádech, aby byl mediální obraz doplněn i událostmi, které se v dané době dotýkaly Dělnické strany, a nikoli jen (výslovně) Janova.¹⁰⁶

S využitím pouze tohoto filtrování by bylo potřeba analyzovat přibližně 500 textů, což by bylo daleko za možnostmi a rozsahem této práce a kvůli níže uvedeným skutečnostem by taková analýza i poněkud ztratila smysl. Následovalo proto třídění manuální. Nejprve byly vyňaty duplicitní články, posléze byly odstraněny všechny texty z MF Dnes – sešitu pro severní Čechy. Během dalšího třídění byly odstraněny zcela nesouvisející texty, zejména ze sportovní rubriky či zahraničí. Ty se ve výběru ve velké míře vyskytly buď díky shodě názvu litvínovského sídliště s italským Janovem, či kvůli podobnosti s jinými místními¹⁰⁷ a vlastními českými jmény. Tyto případy byly poměrně časté a ukazovaly na poměrně podrobné mediální pokrytí místních fotbalových a jiných sportovních soutěží oběma médii. Ve výběru tak po vyřazení zbylo 102 textů, které se, byť některé pouze okrajově, dotýkaly problémů na litvínovském sídlišti.

Vybrané texty byly zařazeny do tzv. kódovací knihy a každý byl vyhodnocen podle níže uvedených jednadvaceti kritérií.

- číslo článku (každý materiál získal v databázi své číslo, aby bylo možno jej snáze vyhledat)
- médium (zda byl materiál otištěn v Lidových novinách, nebo MF Dnes)
- zpracování (zda se jedná o materiál zpravodajský, či publicistický)
- datum (den, kdy byl daný materiál vydán)
- strana (číslo strany, na které byl článek otištěn)
- rubrika (název rubriky, ve které se materiál objevil – např. Domácí, Titulní strana, Názory apod.)
- žánr (rozdělení textu podle převládajícího charakteru – tj. zpráva, rozhovor, reportáž, komentář apod.)
- délka (počet znaků vybraného textu včetně mezer)

¹⁰⁵ SCHERER: 2004, str. 31

¹⁰⁶ Nejdůležitější takovou událostí byl první pokus o rozpuštění Dělnické strany.

¹⁰⁷ Například Uhlířské Janovice.

- zmínka o Dělnické straně (zda ve zvoleném textu byla, či nebyla zmíněna Dělnická strana)
- role Dělnické strany (pokud byla zmíněna, jak důležitá byla její role)
- zmínka o Romech (zda byli ve zvoleném textu zmíněni Romové)
- role Romů (pokud byli zmíněni, jak důležitá byla jejich role)
- dominantní mluvčí (který mluvčí má v daném textu největší prostor)
- dominantní aktér (konání kterého subjektu je v daném materiálu věnováno nejvíce pozornosti)
- zdroj (zda materiál pochází z vlastního zjištění média, agenturního zpravodajství či z externích zdrojů – dopisy apod.)
- hodnocení (zda článek explicitně či implicitně obsahuje názor na událost)
- hodnocení Dělnické strany (je hodnocení DS pozitivní, nebo negativní, pokud se v textu vyskytuje)
- hodnocení Romů (je hodnocení Romů pozitivní, nebo negativní, pokud se v textu vyskytuje)
- původce hodnocení (zda v textu hodnotí autor, či někdo z mluvčích)
- dominantní téma (převládající téma článku)
- dominantní událost (událost, ke které se článek převážně vztahuje)

Pro jednotlivé kategorie obsahu byly stanoveny textové hodnoty a jim přiděleny číselné hodnoty (kódy), kterých mohla ta která proměnná nabývat.¹⁰⁸ Pro jednotlivé

¹⁰⁸ ČÁBELOVÁ L., JIRÁK J., KONČELÍK J., REIFOVÁ I., TRAMPOTA T. *Praktický projekt Český rozhlas o České televizi*. in SCHULZ, Winfried. *Analýza obsahu mediálních sdělení*. Překlad B. Köpplová. Praha : Karolinum, 2004, str. 81

případy byl klíčový použitý typ proměnné. U délky textu to byly jednotky metrické škály, zatímco u ostatní převládaly nominální hodnoty. U některých proměnných (role Dělnické strany, role Romů) byla využita ordinální škála, která naznačovala pořadí mezi jednotlivými jevy bez toho, aby čísla byla „pravými“ hodnotami.¹⁰⁹

Při kódování dat byl využit počítačový program SPSS 17.0 (Statistical Package for Social Sciences) – statistický program vhodný pro zpracování kvantitativních výzkumů v oblasti sociálních věd. Při analýze zpracovaných dat jsme využili rovněž SPSS 17.0.

2.2.4 ANALÝZA PROSTORU VĚNOVANÉMU UDÁLOSTEM

Počet analyzovaných článků		
Médium	Článků	Procent
Lidové noviny	56	54,9
MF Dnes	46	45,1
Celkem	102	100,0

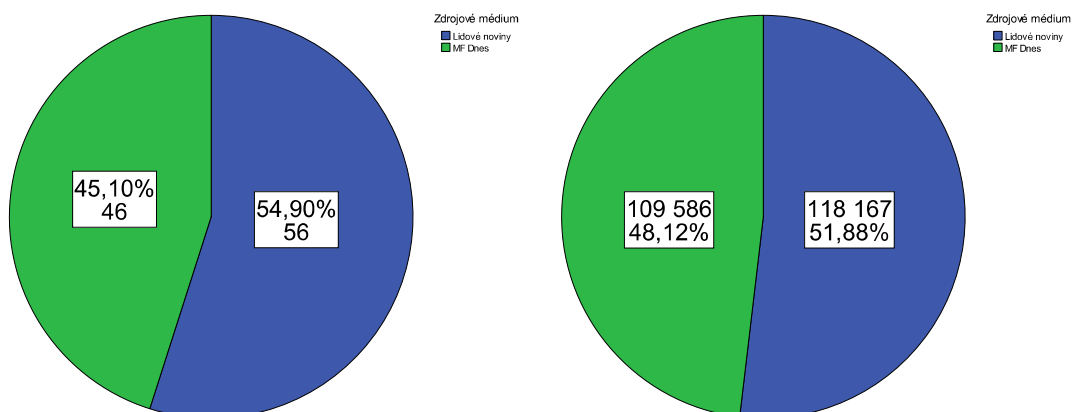
objevilo 46 textů (přibližně 45 procent).

V období 6. 10. 2008 až 20. 12. se na stránkách Lidových novin a MF Dnes objevilo celkem 102 textů, jež vyhověly zadaným podmínkám. Více o tématu psaly Lidové noviny, které jsou zastoupeny 56 texty (necelých 55 procent všech článků), zatímco v Mladé frontě Dnes se

Celkový prostor věnovaný kauze Janov a DS	
	Počet znaků
Průměrná délka textu	2232,87
Medián	1884,50
Nejkratší text	255
Nejdelší text	10319
Celkem znaků	227753

Co se týče celkového prostoru, který média událostem v Janově věnovala, jednalo se o 227 753 znaků (včetně mezer). Průměrný článek tedy měřil 2233 znaků. Nejdelším textem byla reportáž Jakuba Pokorného *48 hodin v Janově*, která vyšla v MF Dnes v příloze Víkend 22. listopadu 2008. Text čítal 10 318 znaků, tedy necelých šest normostran. Naopak nejkratším článkem byla krátká zpráva v MF Dnes z 20. 12. o tom, že policisté zasahující v Janově dostanou vyznamenání. Čítala pouhých 255 znaků.

¹⁰⁹ SCHERER: 2004, str. 42

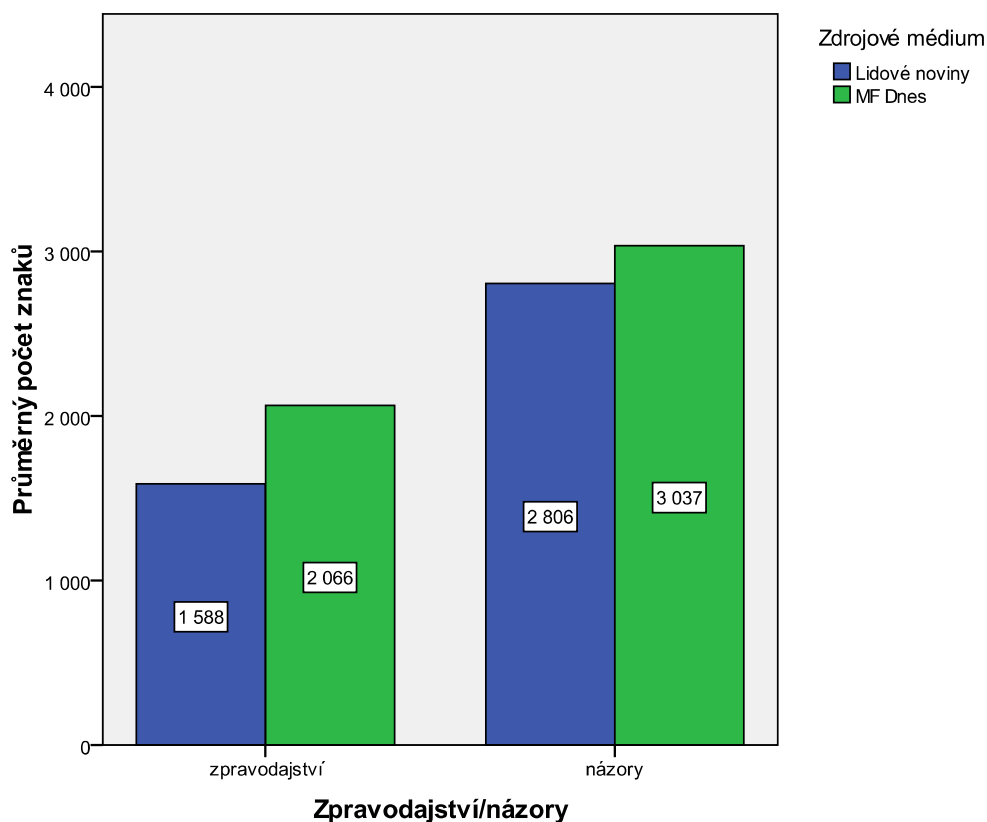

Zatímco Lidové noviny v tomto období o Janově a Dělnické straně napsaly 118 167 znaků (52 % z celku), MF Dnes jen o devět tisíc znaků méně, přestože se v listě objevilo jen 46 textů ve srovnání s 56 texty Lidových novin. Z toho vyplývá, že průměrná délka textu z vybraného vzorku je v Lidových novinách kratší než v MF Dnes.

2.2.5 SROVNÁNÍ ZPRAVODAJSTVÍ, NÁZORŮ A JEDNOTLIVÝCH ŽÁNŘŮ

Průměrný zpravodajský text v Lidových novinách čítal o necelých pět set znaků méně než v MF Dnes (1 588 ku 2 066), zatímco u názorových textů byl poměr vyrovnanější: 2 806 znaků (LN) oproti 3 037 (MF Dnes).

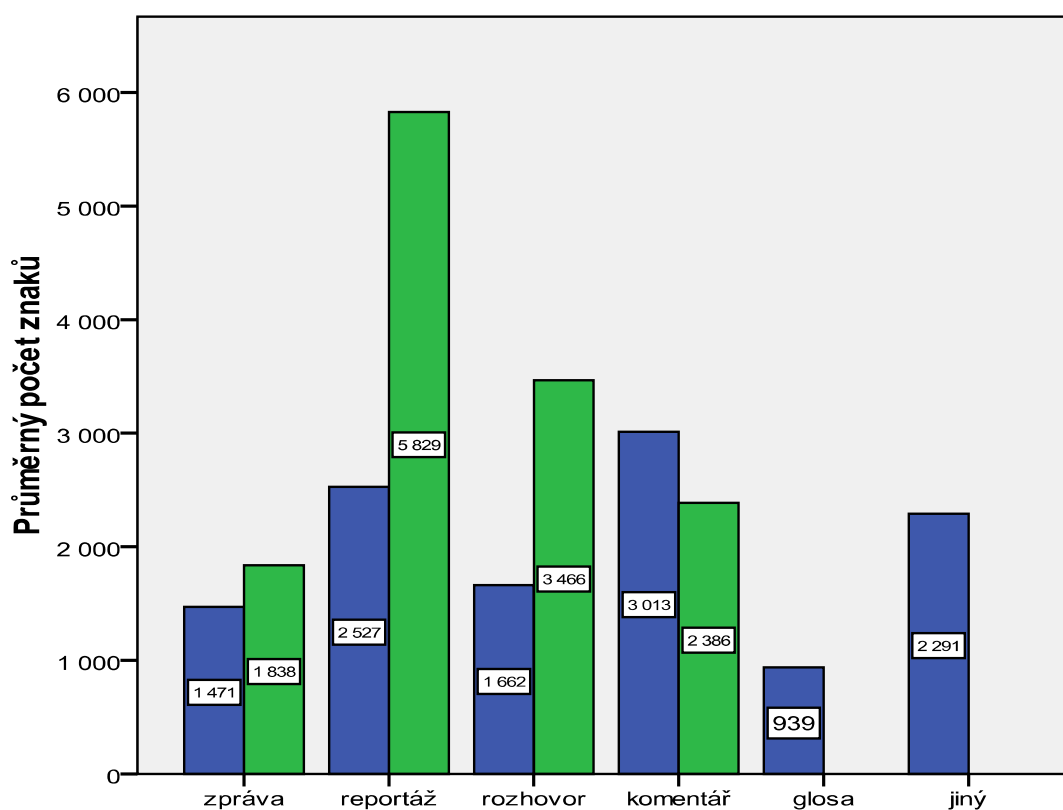
Názorové texty byly obecně delší, zatímco zvlášť ve dnech následujících po nějaké výrazné události (např. demonstrace k výročí 17. listopadu) deníky přinášely z Janova více dílčích kratších zpráv – typicky krátkou zprávu, v níž bylo shrnuto nejdůležitější dění, reportáž z místa nepokojů a rozhovor, to ještě občas doplnil v současnosti módní útvar zápisník reportéra.

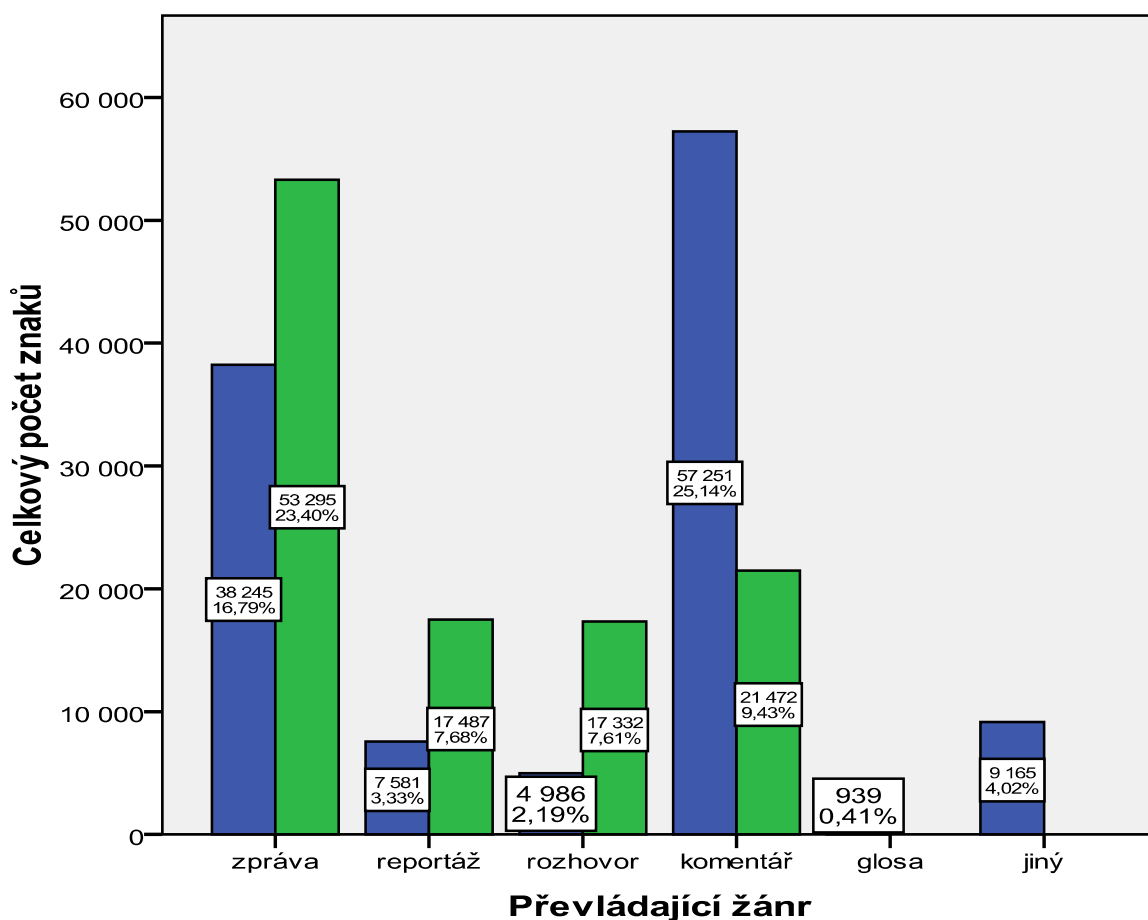
Kupříkladu MF Dnes tak měla 18. prosince na titulní straně text Pavla Eichlera *Největší útok rasistů*, v čísle pak pokračovala rozhovorem Lenky Petrášové s aktivistou Ondřejem Čáklým *Budou další střety, a ještě horší*, dále pak text *Když lůza zavelí k útoku...*, což byl patrně přepis a výtah z on-line reportáže ze serveru indes.cz. MF Dnes věnuje Janovu i komentář, byť v textu Martina Komárka *Milujeme Rusy. Revoluce zvítězila!* není bitva na litvínovském sídlišti dominantním tématem.

Oproti tomu, Lidové noviny umístily na titulní stranu reportáž Josefa Koliny *Krvavá bitva o Janov*, která ve shodně reportážním duchu pokračovala na další straně.¹¹⁰ Tam se také vyskytoval Kolinův rozhovor s jedním z obyvatel Janova Liborem Bílým *Smějí se nám, že pracujeme*. I Lidové noviny mají k tématu jednu kratší zprávu, a sice *Dělnická strana stojí před zrušením*, která se stejně jako většina dalších materiálů o Janovu toho dne nachází na druhé straně.

¹¹⁰ Pro potřeby této analýzy tak s ní bylo nakládáno jako se dvěma texty.

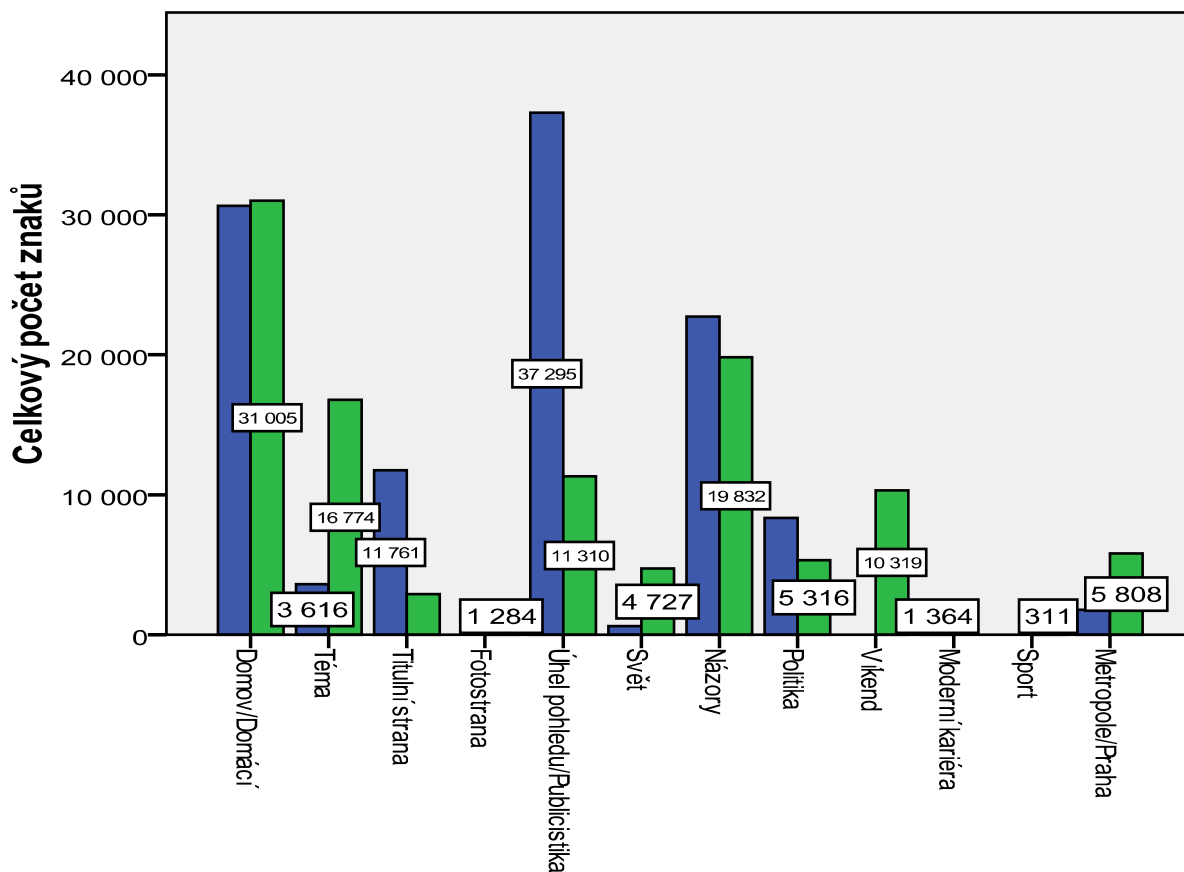

To potvrzuje i další sledovaná proměnná, a sice převládající žánr. Při srovnání průměrné délky je opět jedním z nejkratších útvarů prostá zpráva, která se mezi oběma médii výrazněji neliší. Zato průměrná reportáž v MF Dnes měřila více než dvojnásobek reportáže Lidových novin, což ovšem výrazně ovlivnil výše zmíněný text *48 hodin v Janově* svou mimořádnou délkou. Komentáře (včetně dopisů čtenářů a podobných útvarů) byly průměrně delší v Lidových novinách, zato délka rozhovorů v MF Dnes byla v průměru téměř dvojnásobná ve srovnání s Lidovými novinami.

Při srovnání celkového prostoru jsou pak patrné ještě výraznější rozdíly mezi oběma médii. Přehledu dominují komentáře Lidových novin i proto, že v kódovací tabulce byly k tomuto žánru zařazené i veškeré dopisy čtenářů i externích autorů. V LN se tak opakovaně objevují rozsáhlé texty aktivisty Markuse Papeho, ministra vnitra Ivana Langera, nebo představitelů různých romských organizací a sdružení.

Prakticky ve všech ostatních žánrech dominuje Mladá fronta Dnes. U ní poměrně výrazně převládají prosté zprávy, ve srovnání s Lidovými novinami měly zprávy o téměř přesně patnáct tisíc znaků více. Více než dvojnásobný rozdíl je i v žánru reportáže a ještě výraznější u rozhovorů; zde hraje výraznou roli i fakt, že MF Dnes 26. listopadu uveřejnila rozsáhlý rozhovor Ondřeje Šťastného s ministryní bez portfeje Džamilou Stehlíkovou *Příště v Janově budu*, který čítal bezmála 7 500 znaků. Podobně rozsáhlý rozhovor se na zvolená témata ve vybraném období v Lidových novinách nevyskytoval.

Při porovnávání jednotlivých rubrik na první pohled zaujme téměř vyrovnaný počet znaků u textů v domácí rubrice (u LN nazývané Domov). Další dominantou přehledu je velká převaha Lidových novin v rubrice Úhel pohledu, jejímž protipólem u MF Dnes byla zvolena rubrika Publicistika. Důvod velké převahy Lidových novin byl zčásti vysvětlován výše; publicistické útvary žánrů podobných komentáři z velké většiny spadaly právě sem. V další nezpravodajské rubrice Názory je podíl naopak mnohem vyrovnanější, třebaže i zde měly větší prostor texty z Lidových novin.

Lidové noviny poměrně výrazně upřednostňovaly titulní stranu, texty o Janovu a Dělnické straně se na ní objevovaly v téměř čtyřikrát větší míře. LN také častěji zmiňovaly zkoumané události na stránce s událostmi a politikou.

Naopak Mladá fronta Dnes pětkrát častěji využívala rubriku Téma, kdy byla událostem vždy věnována celá tisková strana. MF Dnes dominuje i ve srovnání pražského zpravodajství. Zde oba deníky informovaly hlavně o protestních akcích Dělnické strany proti návrhu na její zrušení; ovšem MF Dnes těmto událostem věnovala mnohem více prostoru. Specifickým rysem zkoumaného vzorku je i dominance MF

Dnes v rubrice Víkend. Tam se totiž objevil nejdelší text ze 102 vybraných článků, a sice reportáž 48 hodin v Janově.

Další rubriky se objevují už více méně jen zastoupené jednotlivými články. I zde jsou však rozdíly. Zatímco Lidové noviny v rubrice Svět přinesly krátkou agenturní zprávu ČTK *O českém Janově by se mělo učit* o tom, jak ředitel střediska Simona Wiesenthala s obavami píše českému ministru vnitra Ivanu Langerovi, MF Dnes využila Janov, potažmo Dělnickou stranu jako „background“ k zahraničním událostem. 18. prosince například přinesla MF Dnes text *Soud rozpustil Maďarskou gardu*, v níž autor Tomáš Nídr srovnává zmiňovanou skupinu s podobnými evropskými uskupeními a nevyhýbá se ani Dělnické straně a připomíná právě nepokoje v Janově.

Janov měl ale své zastoupení v ještě méně očekávatelných rubrikách. Lidové noviny v rubrice Moderní kariéra píše o brněnském podnikateli, který zaměstnává janovské Romy.¹¹¹ Oproti tomu se zmínka o Janově objevuje u MF Dnes dokonce ve sportovní rubrice. *Fandové Sparty vytáhli rasistický transparent*,¹¹² informuje deník ve velmi krátkém třísetznakovém textu věnovaném hokejové extralize a zápasu Sparty s Vítkovicemi. Společným znakem těchto nepříliš hojně zastoupených rubrik je jejich využívání vesměs v posledních dnech sledovaného vzorku.¹¹³

2.2.6 ČÍSLA STRÁNEK

Prioritu, jakou daná událost měla, můžeme do jisté míry vyčíst i z toho, jak často se objevila na titulní straně či v popředí listu, přestože odlišnosti jsou dány i jinou strukturou a rozdělením rubrik jednotlivých periodik.

Zde platí, že Janov a Dělnická strana se mnohem více prosazovala na titulní stranu Lidových novin; jak v počtu výskytů, tak i v počtu znaků je rozdíl přibližně trojnásobný.

Na druhé straně mají oba deníky prostor pro politiku a nejdůležitější události. I zde měly převahu texty Lidových novin, ale rozdíl už nebyl tak výrazný. Třetí strana už

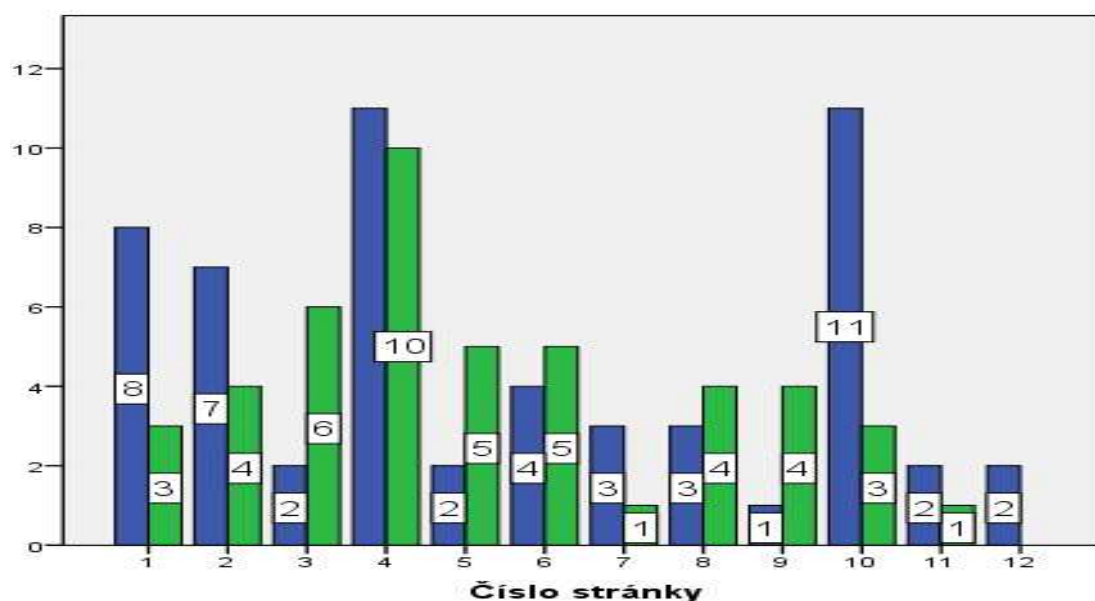
¹¹¹ ČTK, Nezaměstnaní můžou mít stálou práci, *Lidové noviny*, 19. 12. 2008

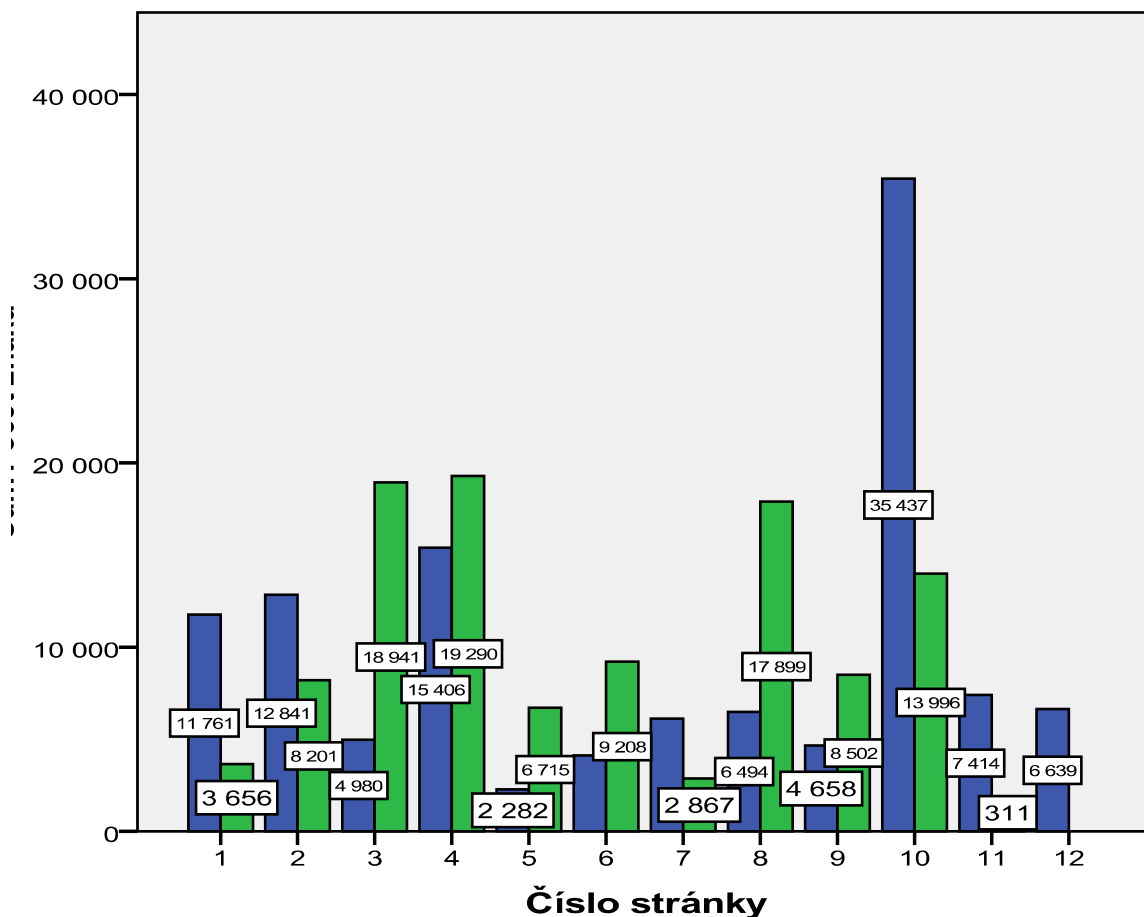
¹¹² Stálo na něm: „*Jsmo s vámi. Za čistý Janov!*“ (bek), *Fandové Sparty vytáhli rasistický transparent*, *MF Dnes*, 29.11.2008

¹¹³ Viz podrobněji v další kapitole.

obvykle spadá do rubriky běžného domácího dění, přičemž zejména v MF Dnes zde bývá i prostor pro téma. To je právě případ Janova a příčina velkého rozdílu mezi deníky, když MF Dnes psala o Dělnické straně a Janově na třetí straně 19 tisíc znaků a Lidové noviny pětkrát méně.

Na čtvrté straně se sice poměr vyrovnává, ale od páté strany dál až do deváté strany věnuje Janovu výrazně více prostoru MF Dnes. Desátá strana Lidových novin s 35 tisíci znaky a 11 texty většinou názorového charakteru je však vůbec nejvyužívanějším prostorem. Na jedenácté a dvanácté straně už pak o Janově píší prakticky jen Lidové noviny.

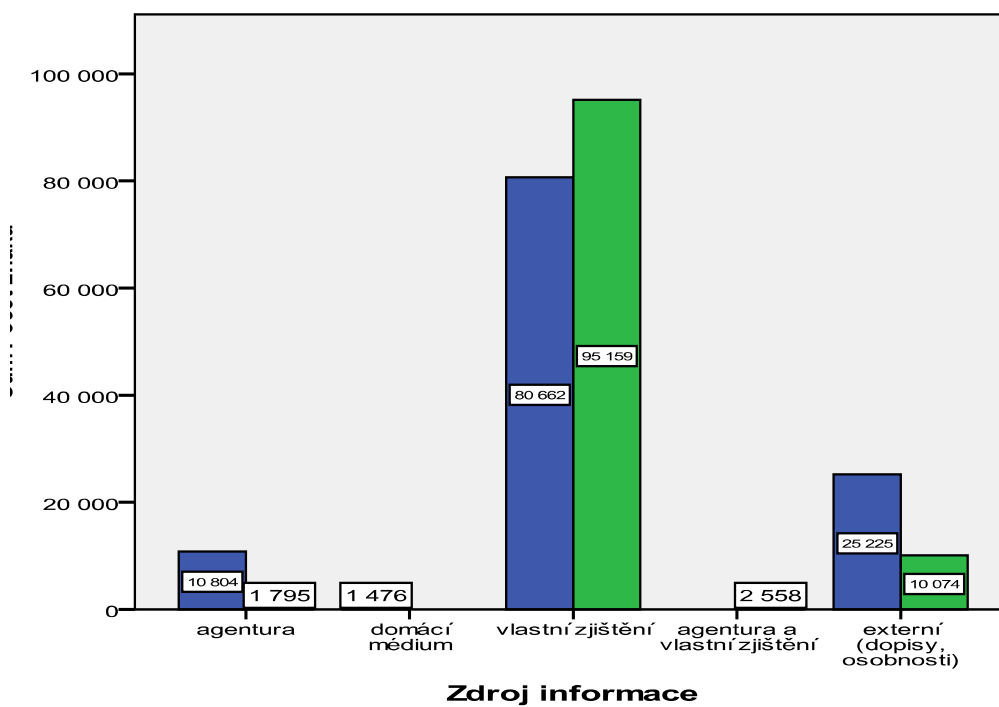
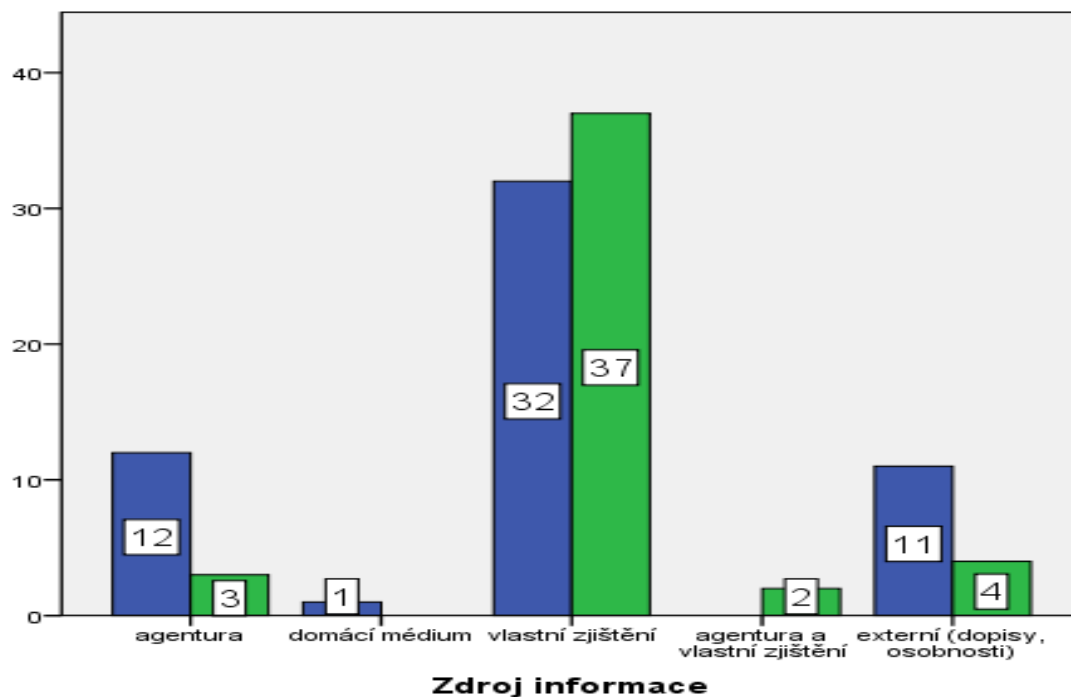
2.2.7 ZDROJE INFORMACÍ

Při porovnávání původu informací jsme vycházeli pouze z toho, jak byly dané texty podepsány. V mediální praxi je běžné, že autor pouze mírně upraví agenturní zprávu a podepíše ji například svou zkratkou. Tyto případy ale v našem přehledu spadají pod kolonku vlastního zjištění.

U obou deníků v případě Janova platilo, že naprostá většina textů pocházela „z pera“ redaktorů. Více vlastních zpráv měla Mladá fronta Dnes, jejíž původní texty rovněž zabraly více prostoru.

Citace z jiných médií se prakticky nevyskytly, jedinou výjimkou byl text Lidových novin o obavách z možného exodu Romů, v nichž deník přiznal zdroj – server

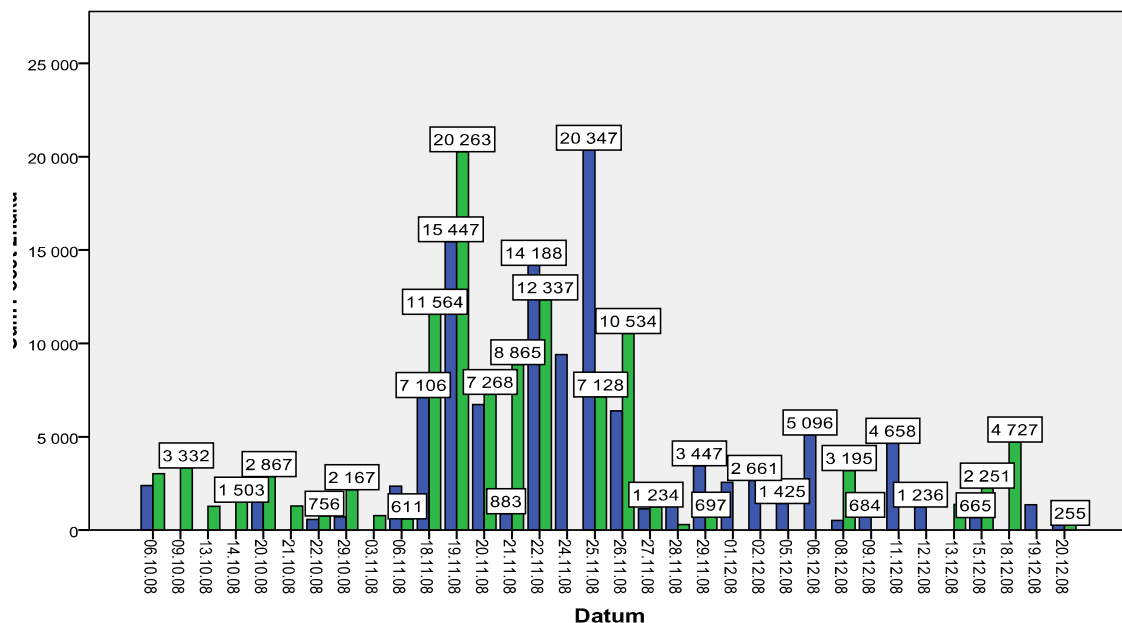
iHned.cz.¹¹⁴ V MF Dnes se navíc až na trojici krátkých textů neobjevila ani zpráva z ČTK, Lidové noviny zprávu z ČTK převzaly dvanáctkrát. Rozdíl v médiích byl i v množství dalších mimoredakčních zdrojů, jako jsou texty politiků či dopisy čtenářů. V této kategorii rovněž výrazně převládaly Lidové noviny.

¹¹⁴ DRCHAL V., KOLINA J., Romové hrozí emigrací, *Lidové noviny*, 22.11.2008

2.2.8 SROVNÁNÍ JEDNOTLIVÝCH OBDOBÍ

Při srovnání jednotlivých období, během nichž se média tématům věnovala, lze vyčíst velmi výrazné rozdíly. V říjnu, kdy vypukly první nepokoje v Janově poté, co tam Dělnická strana jako provokaci poslala své Ochranné sbory, zjevně těmto událostem věnovala větší pozornost Mladá fronta Dnes. Lidové noviny v říjnu a počátkem listopadu téma sledovaly jen prostřednictvím kratších textů.

Zlom nastává po 17. listopadu 2008, kdy během výročí listopadové revoluce dojde v litvínovském Janově k ostrým střetům neonacistů s policisty. Na stránkách deníku se to odrazí hned následující den, a i v dalších dnech zůstává Janov hlavním tématem. I v těchto dnech má zpravodajství MF Dnes více prostoru, 18. a 19. listopadu má MF Dnes každý den zhruba o dvě normostrany více informací o střetech v Janově než Lidové noviny. 21. listopadu se nepoměr ještě zvýrazní: oproti devíti stům znaků v LN má MF Dnes téměř desetkrát tolik, zejména díky rozsáhlému materiálu *Jak řešit Janov? Politici tápou*, v němž redaktoři nastiňují možnosti dalšího vývoje na problematickém sídlišti.

Ještě výraznější nepoměr však nastal s blížícím se koncem listopadu, kdy se média kromě Janova začala více zabývat také návrhem Ivana Langera na zrušení Dělnické strany. Zde je nejvýraznější rozdíl pozorovatelný 25. listopadu, kdy se Lidové

noviny tématu věnují velmi obsáhle¹¹⁵ spolu s dalšími souvisejícími tématy, jako je hrozba dalších nepokojů v Litvínově. LN přinášejí dokonce krátký rozhovor se šéfem Dělnické strany Tomášem Vandasem, který je ve vybraném vzorku zcela ojedinělý. Vandasova vyjádření se sice čas od času objevují, nikdy však ne v souvislém rozhovoru. V této době také ve velké míře dominují názorové texty na stranách Lidových novin, v nichž své postoje k situaci v Janově, zrušení Dělnické strany či problematice menšin obecně vyjadřovali jak čtenáři, tak i politici či aktivisté nevládních organizací.

Koncem listopadu a začátkem prosince jako by celostátní MF Dnes ztratila o Janov a Dělnickou stranu zájem, list se tématům spojeným s extremismem věnuje pouze ve své severočeské příloze. Proto v těchto dnech zcela dominují texty Lidových novin. Zájem MF Dnes o extremismus se vrací až s polovinou prosince a podobně jako v Lidových novinách se častěji objevují texty janovské události popisující jen okrajově či využívající situaci v Janově jako pozadí pro ilustraci zahraničního dění.

2.2.9 SLEDOVANÁ TÉMATA A UDÁLOSTI

Při informování o událostech souvisejících s problémy v Janově a Dělnickou stranou se na stránkách deníků objevovalo mnoho dalších témat, které často sledoval jen jeden z vybraných deníků.

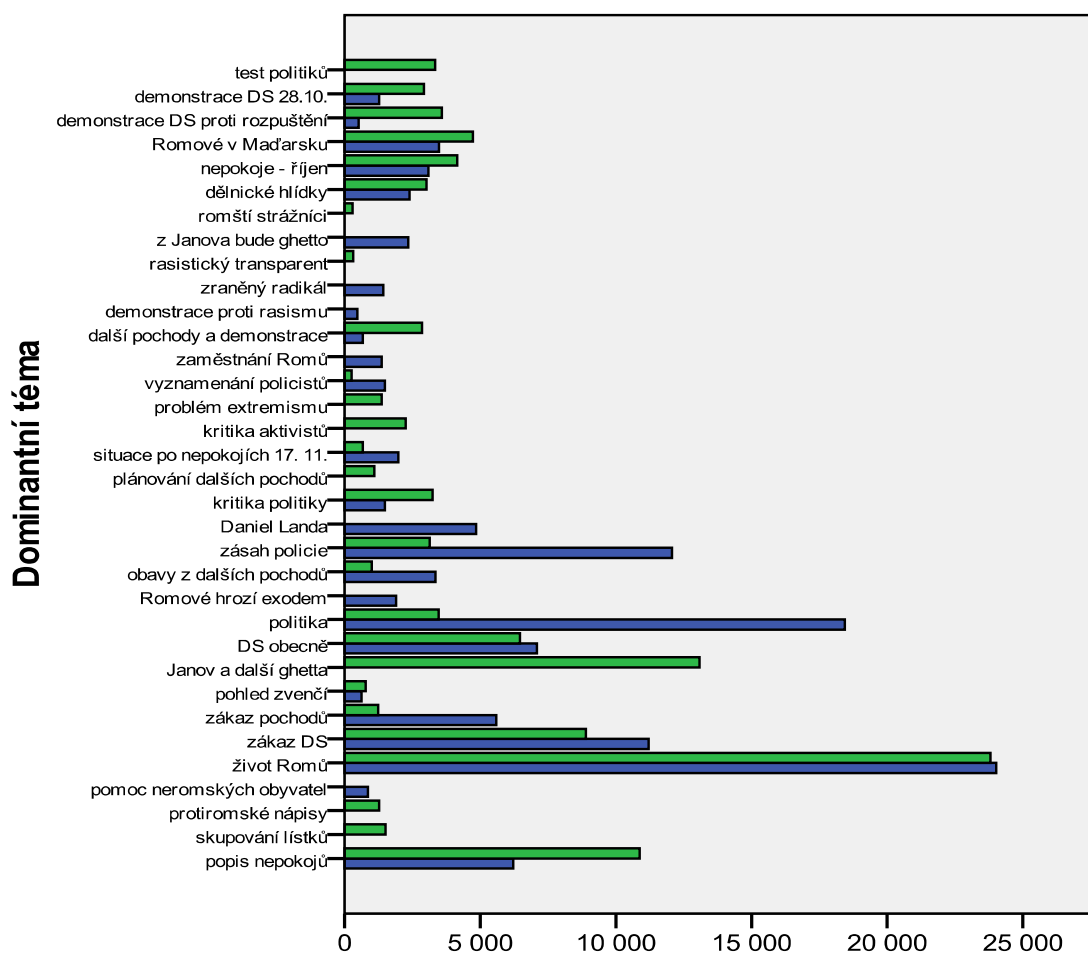
Ukazuje se, že samotný popis nejdramatičtější události – nepokojů v den výročí listopadu 1989 – v celkovém souhrnu zabírá nepříliš výrazné množství 6 212 znaků (LN), respektive 10 870 znaků (MF Dnes), dá se tedy říci, že MF Dnes tato témata sledovala mnohem podrobněji. Naopak situaci bezprostředně po nepokojích více sledovaly Lidové noviny – 1 983 znaků proti jednomu krátkému sedmisetznakovému textu MF Dnes.

Nejvyrovnaněji dopadá porovnání prostoru, který obě média věnovala soužití Romů se starousedlíky v Janově, které obě média shodně popsala 24 tisíci znaky. Na podobném prostoru deníky popsaly i problematiku Dělnické strany obecně – její historii, program a organizaci –, poměrně vyrovnané bylo i pojednání o zákazu Dělnické strany. Obě média se vzácně shodla i v prostoru, který věnovala popisování prvních

¹¹⁵ Na více než 20 tisících znaků, oproti sedmi tisícovkám v MF Dnes.

nepokojů v říjnu. I v popisu toho, co tyto první nepokoje vyvolalo, tedy nasazení Ochranných sborů Dělnické strany do ulic Janova, nebyly mezi deníky výraznější rozdíly.

Největší rozdíly panují v prostoru určenému politice, který v Lidových novinách naprosto dominuje (18 tisíc oproti 3 500 v MF Dnes) a také zásahu policie, kterému LN věnovaly přibližně čtyřikrát více prostoru, a to především otázce, zda zásah proběhl v pořádku a zda policie nechybovala.

Oproti tomu se MF Dnes mnohem podrobněji věnuje Janovu v kontextu vzniku dalších romských ghett a ohnisek podobných problémů, což bylo téma rozhovoru s ministryní Džamilou Stehlíkovou.

Lidové noviny si rovněž všimají možnosti, že by Janov mohl být také označen jako ghetto, byť v mnohem menším rozsahu.¹¹⁶

¹¹⁶ V kódovací knize označeno jako zvláštní téma, protože na rozdíl od rozhovoru s Džamilou Stehlíkovou v MF Dnes byl článek zaměřen výhradně na tuto možnost.

Lidové noviny se celkově více zaměřují na související témata, a lépe tak skládají mozaiku celkového dění. V mnohem větší míře se zabývají snahou litvínovské radnice zakázat další pochody. Jen v LN se objevují témata jako žaloba jednoho ze zraněných rasistů na policii za způsobení zranění, hrozba romských organizací, že Romové budou emigrovat v případě, že se situace nezlepší. Ve specializované příloze se LN dokonce věnují zaměstnávání Romů z Janova.

Větší „všímavost“ Lidových novin k Janovu ovšem platí jen pro období následující po listopadových nepokojích. MF Dnes sledovala rodící se konflikt mnohem dříve a řadu témat, která předcházela právě největším problémům, LN ignorovaly, zatímco MF Dnes je popisovala buď na stránkách celostátního vydání, nebo alespoň severočeské přílohy. Deník si tak všiml i aféry s údajným skupováním volebních lístků na sídlišti v Janově při volbách do krajských zastupitelstev¹¹⁷, nebo protiromských nápisů, které se na sídlišti objevily krátce před vypuknutím prvních nepokojů.¹¹⁸

Mladá fronta Dnes si rovněž více všímá akcí neonacistů i jejich odpůrců – tématům přípravy dalších demonstrací na podporu Dělnické strany i proti ní věnuje více prostoru než Lidové noviny.

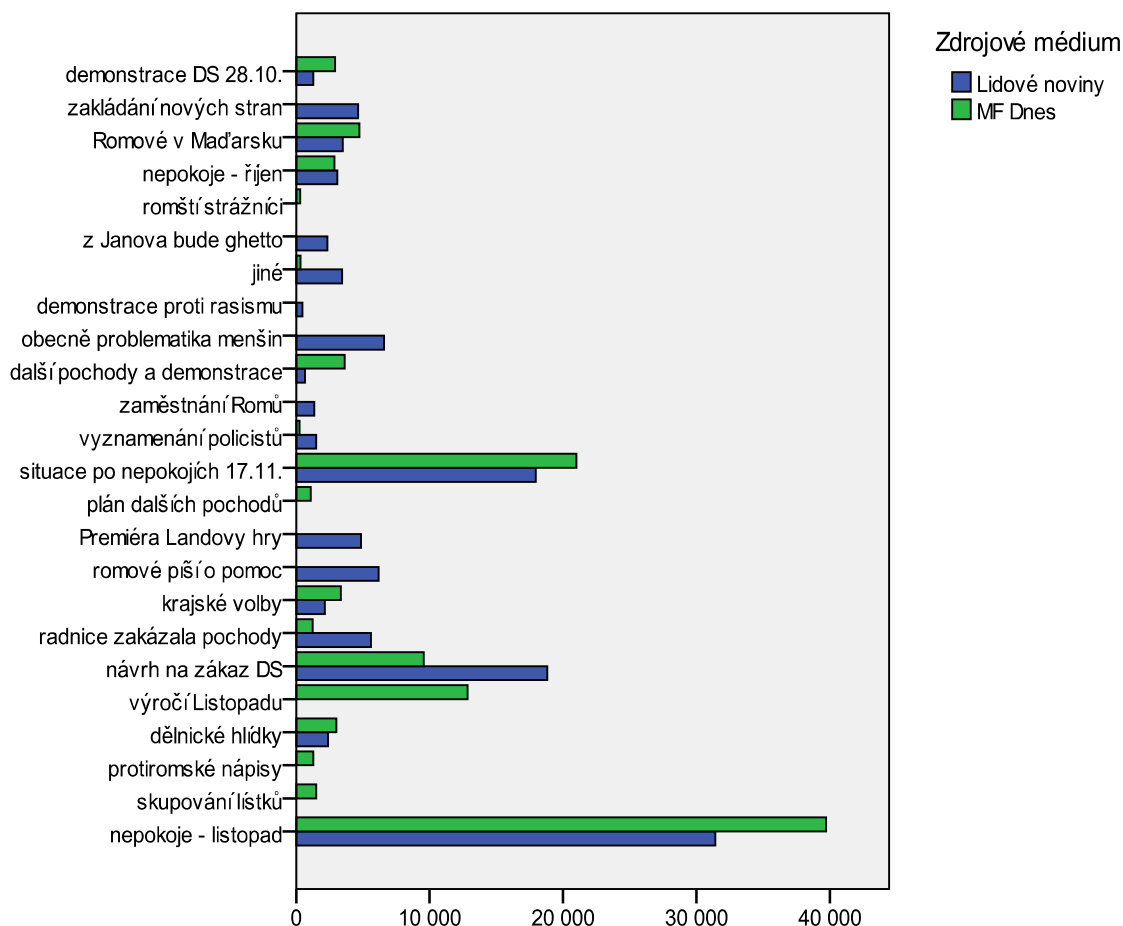
V obou listech se objevila i témata, která se na první pohled zcela vymykala. Byla to dvojice textů, v nichž byla buďto zmíněna Dělnická strana bez spojení s Janovem, nebo Janov sloužil jako dokreslení charakteru osobnosti. V Lidových novinách to byla kriticky zaměřená biografie někdejšího skinheada Daniela Landy při příležitosti premiérového uvedení jeho hry Národním divadlem v Brně. Oproti tomu MF Dnes testovala znalosti lokálních politiků před volbami do krajských zastupitelstev a vybrala si i jednoho z kandidátů Dělnické strany.

Při srovnávání událostí, na které svými texty noviny reagovaly, se na první pohled ukazuje velká shoda v netradičně velkorysém prostoru, jež LN a MF Dnes věnovaly situaci bezprostředně po největších listopadových střetech radikálů s policisty. Zde sice si dávala větší důraz na popis těchto událostí MF Dnes s téměř 40 tisíci znaků, ale Lidové noviny měly jen o osm tisíc znaků méně. Rovněž vylíčení aktuální situace v Janově po nepokojích se deníky téměř shodly s mírnou převahou MF Dnes – 21 tisíc proti 18 tisícům znaků – a ještě vyrovnanější byl poměr u informování o říjnových

¹¹⁷ ČERNÝ, O., Koupím volební lístky. Dám za ně stovku, *Mladá fronta Dnes*, 14. 10. 2008

¹¹⁸ ČERNÝ, O., ČTK, Nápis vyhrůžuje Romům smrtí, *Mladá fronta Dnes*, 13. 10. 2008

nepokojích, byť zde byl vymezený prostor mnohem menší: 3 100 ku 2 900 ve prospěch Lidových novin.

MF Dnes také Janov a Dělnickou stranu zmiňovala v kontextu oslav výročí listopadového převratu, což LN ignorovaly. Zato Lidové noviny podrobněji rozebíraly návrh na zrušení Dělnické strany a i další „polistopadová“ témata zmiňovaná výše. Rovněž platí i větší pozornost MF Dnes k tématům a událostem, jež největším nepokojům předcházely.

2.2.10 SROVNÁNÍ ROLE DĚLNICKÉ STRANY A ROLE ROMŮ

Role Dělnické strany	článků	procent
velmi důležitá	29	28,4
spíše důležitá	17	16,7
spíše nedůležitá	8	7,8
zcela bezvýznamná	5	4,9
Nezmíněna	43	42,2
Celkem	102	100,0

Důležitosti Dělnické strany ve zpravodajství a publicistice obou médií se nikterak výrazně neliší. Její role je důležitá v necelé polovině souboru, přičemž mírně důležitější roli Dělnické straně přikládá MF Dnes.¹¹⁹

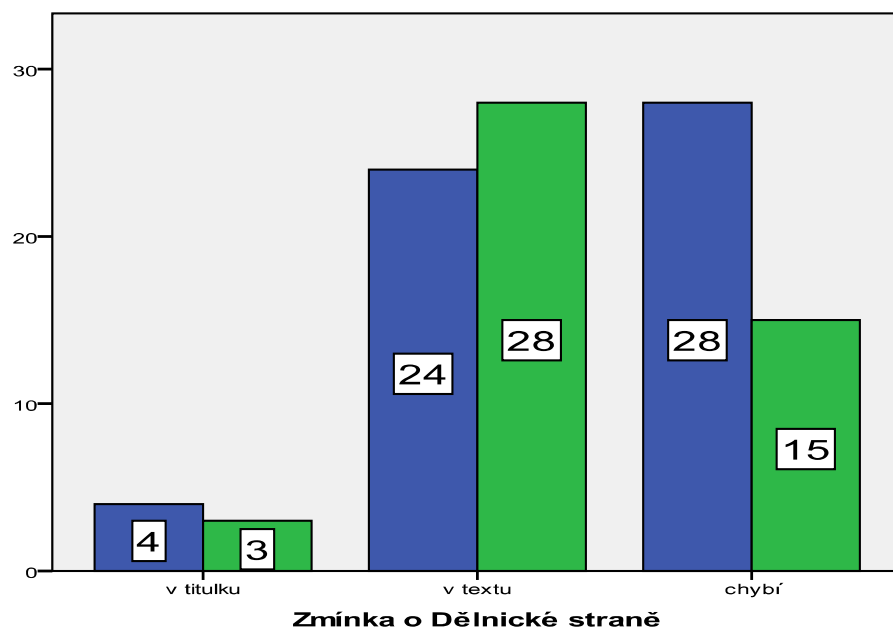
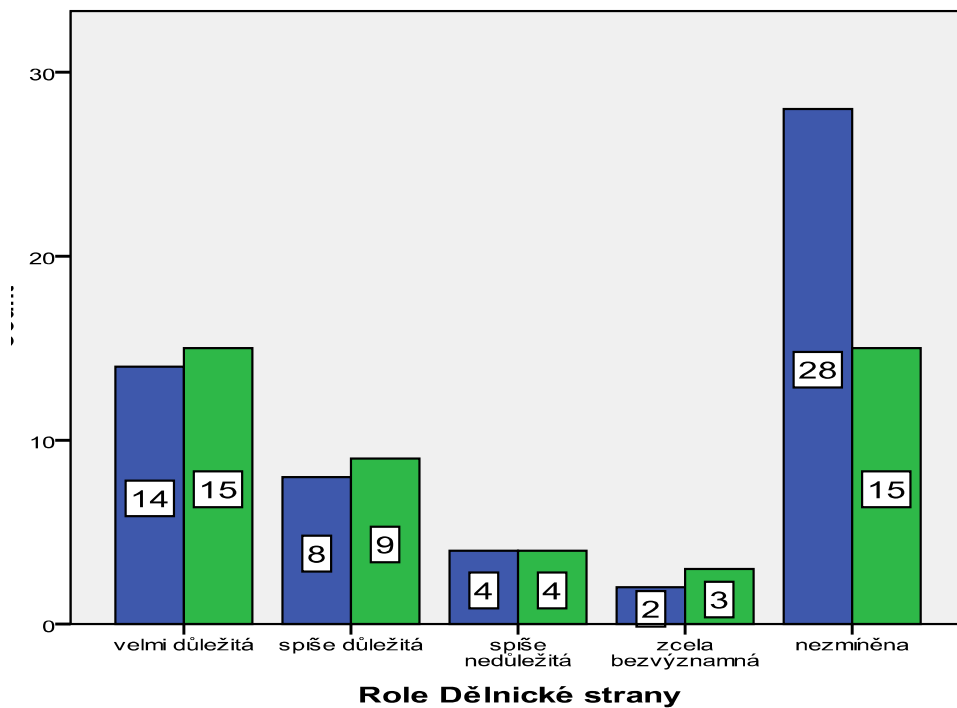
Pro necelou třetinu všech textů v obou denících je Dělnická strana klíčová, ovšem v ještě větším počtu článků není partaj vůbec zmíněna – zvláště pak u Lidových novin.

Dílem je to dáno velkým tematickým rozptylem textů, dílem je to proto, že v řadě článků nebyla strana jmenována a její přívrženci byli označeni prostě za „extremisty“ či „neonacisty.“¹²⁰

Podobně dopadá i srovnání zmínek o Dělnické straně v textu a v titulcích, podíl zde prakticky kopíruje graf s rolemi Dělnické strany. Charakteristické je opět velké množství textů Lidových novin, kde strana není vůbec zmíněna (přesná polovina), zatímco u MF Dnes se název Vandasovy partaje vůbec nevyskytuje jen u třetiny vybraných vzorků. Dělnická strana se navzdory značné důležitosti, které její jednání v tomto období v severních Čechách mělo, v titulcích obecně příliš neobjevuje. Lidové noviny umístily jméno Vandasovy strany do titulku čtyřikrát, oproti třem textům MF Dnes.

¹¹⁹ Výjimečný je v tomto směru Martin Komárek, který ve svém komentáři 18. 11. 2008 v MF Dnes Dělnickou stranu zmiňuje s malým „d“. Není ale jasné, zda se jednalo o záměr, nebo o omyl.

¹²⁰ Podrobněji v heuristické analýze.

Role Romů	článků	procent
velmi důležitá	21	20,6
spíše důležitá	23	22,5
spíše nedůležitá	19	18,6
zcela bezvýznamná	11	10,8
nezmíněna	28	27,5
Celkem	102	100,0

Oproti tomu, Romové byli zastoupeni ve většině textů, jen v 28 z nich (27,5 procentech) nebyli zmíněni, tedy nehráli žádnou roli. Důležitost romské menšiny pro dané texty neukazuje žádné dramatické výchyly; pro přibližně pětinu textů bylo jednání etnika velmi důležité, spíše důležité i spíše nedůležité.

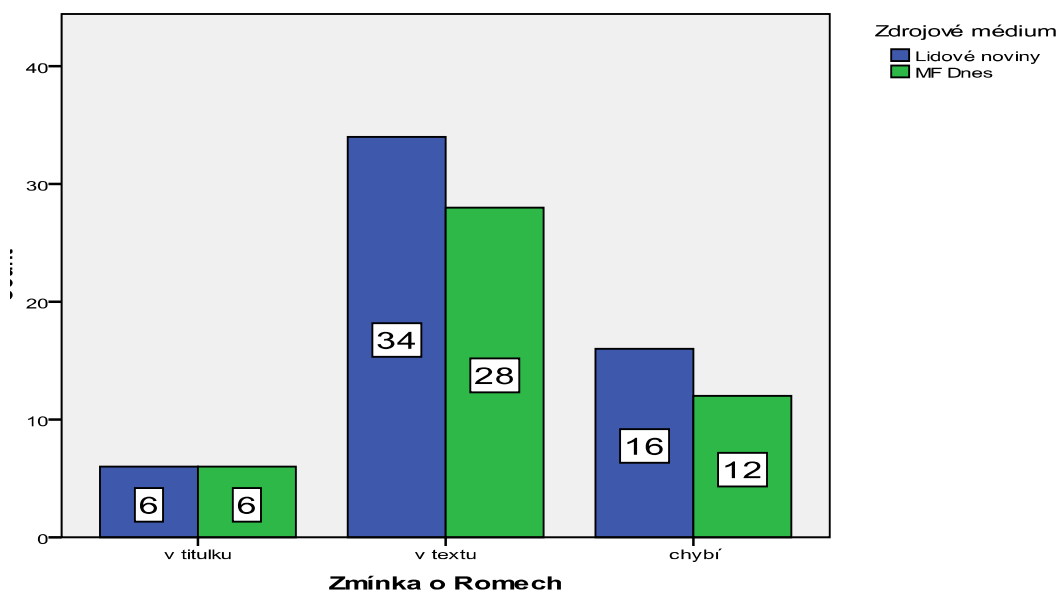
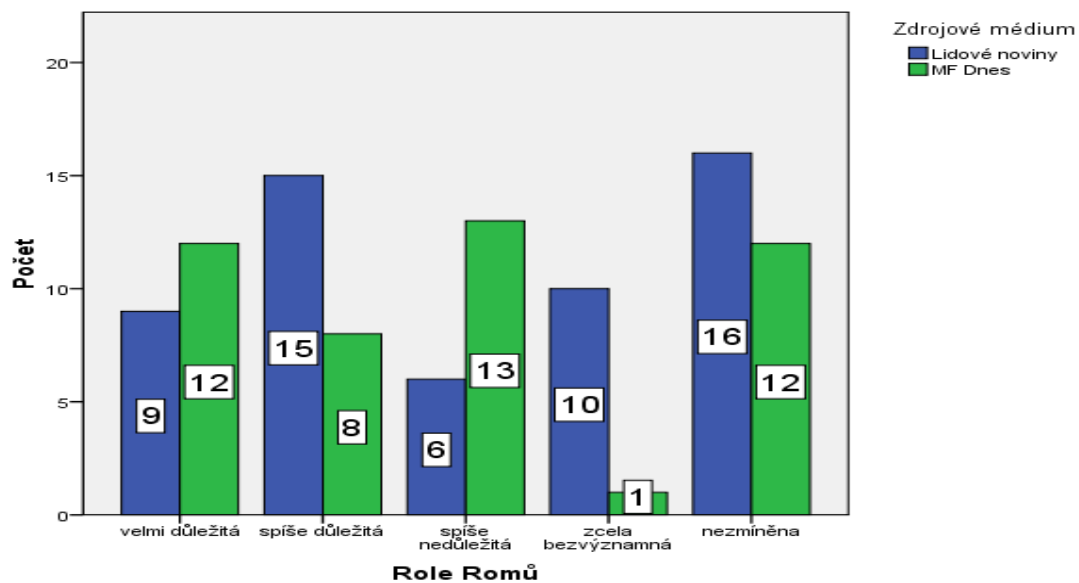
Rozdíl se dá vysledovat až při srovnání obou periodik. Lidové noviny podobně jako při porovnání rolí Dělnické strany a zmínek o ní mají více článků, v nichž sledovaná skupina není vůbec zastoupena, avšak tentokrát je rozdíl mnohem méně výrazný – 16 ku 12 – a odpovídá celkovému trendu, kdy Lidové noviny měly v sledovaném vzorku více textů.

Největší rozdíl je v oblasti textů, v nichž je role Romů zcela bezvýznamná. V této kategorii má MF Dnes pouze jediný článek, zatímco Lidové noviny hned desetkrát tolik. To je dáno především velkým zájmem Lidových novin o rušení Dělnické strany. V těchto textech byli Romové zmíněni často jen pro připomenutí událostí v Janově a pro celkové vyznění textu nebyli příliš důležití.

Na druhém konci přehledu převládají texty MF Dnes, pro něž byli Romové velmi důležití v 12 případech oproti devíti článkům Lidových novin. Ty naopak převládaly v kategorii spíše důležité role Romů v poměru 15 ku 8, přičemž v kategorii spíše nedůležité role se poměr opět obrátil.

Pokud sečteme oba „důležité“ sloupce, získáme 24 textů Lidových novin oproti dvaceti MF Dnes. Při součtu „nedůležitých“ dojdeme k ještě vyrovnanějšímu poměru – 16 ku 14.

Při zkoumání výskytu zmínky o Romech zjistíme, že jak Lidové noviny, tak Mladá fronta Dnes zmínili romskou menšinu v šesti případech v titulku. Další dva sloupce grafu pak kopírují zvýšený výskyt textů Lidových novin ve srovnání s MF Dnes – LN Romy častěji zmiňují v textu a zároveň i častěji zmínka o nich v člancích chybí.

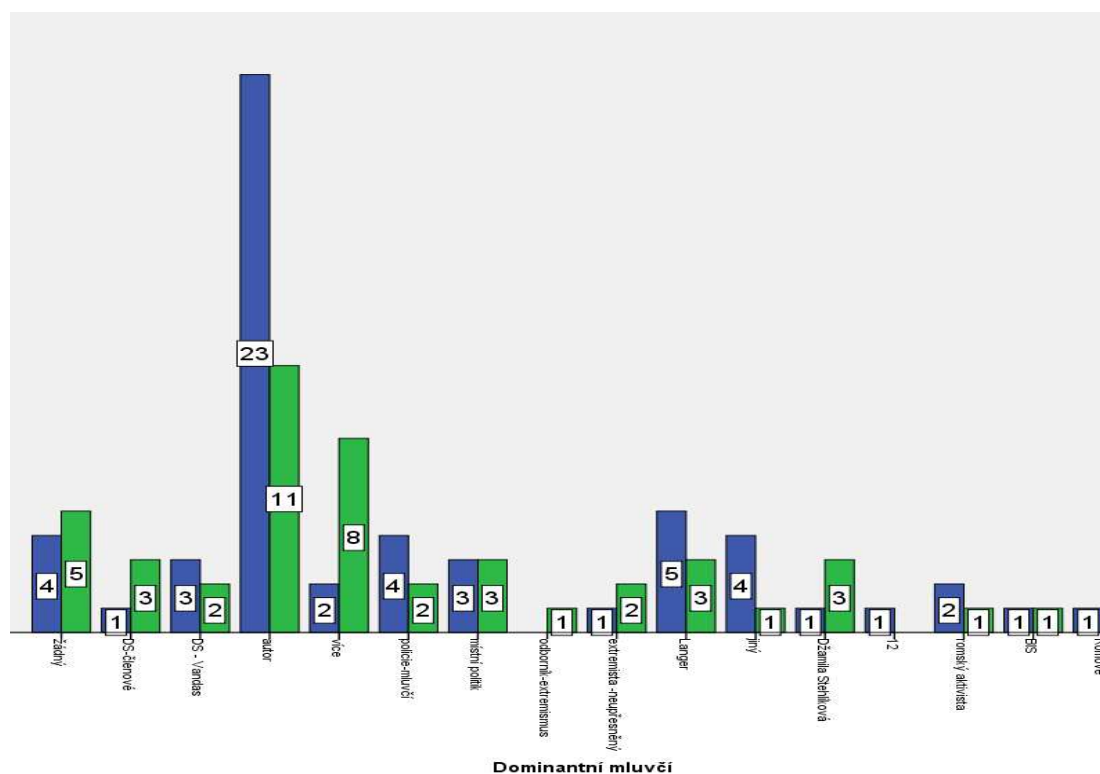
2.2.11 AKTÉŘI A MLUVČÍ

Další možné srovnání mezi deníky nabízí přehled hlavních aktérů a mluvčích. Ve druhém zmíněném souhrnu dominují texty, kde jako jediný mluvčí působí autor. To je především typické pro názorové texty Lidových novin, jichž se v deníku i podle předchozích přehledů objevilo mnohem více.

Naopak pro Mladou frontu Dnes byly charakteristické texty v nichž se střídalo velké množství mluvčích, aniž by některý z nich výrazněji převládal. To bylo typické třeba pro některé delší reportáže.

Obecně platilo, že velmi často hovořili zástupci policie a ministerstva vnitra,¹²¹ zejména v Lidových novinách, které podrobněji rozebíraly plán rozpustit Dělnickou stranu. Textů, v nichž nejčastěji mluvili členové Dělnické strany, měly oba deníky přibližně stejně, přičemž v MF Dnes byli mezi mluvčími častěji další členové Dělnické strany (například místopředseda Petr Kotáb), zatímco v Lidových novinách byl spíše „slyšet“ předseda strany Vandas.

Jinak je rozložení dalších mluvčích poměrně vyrovnané, u MF Dnes se poměrně často vyskytuje ministryně Džamila Stehlíková. Naopak Romové příliš slyšet nejsou; u Lidových novin jen ve třech textech mluví nejčastěji, z čehož jsou dva romští aktivisté. U MF Dnes je to pouhý jeden text, v němž má nejvíce prostoru romský aktivista.

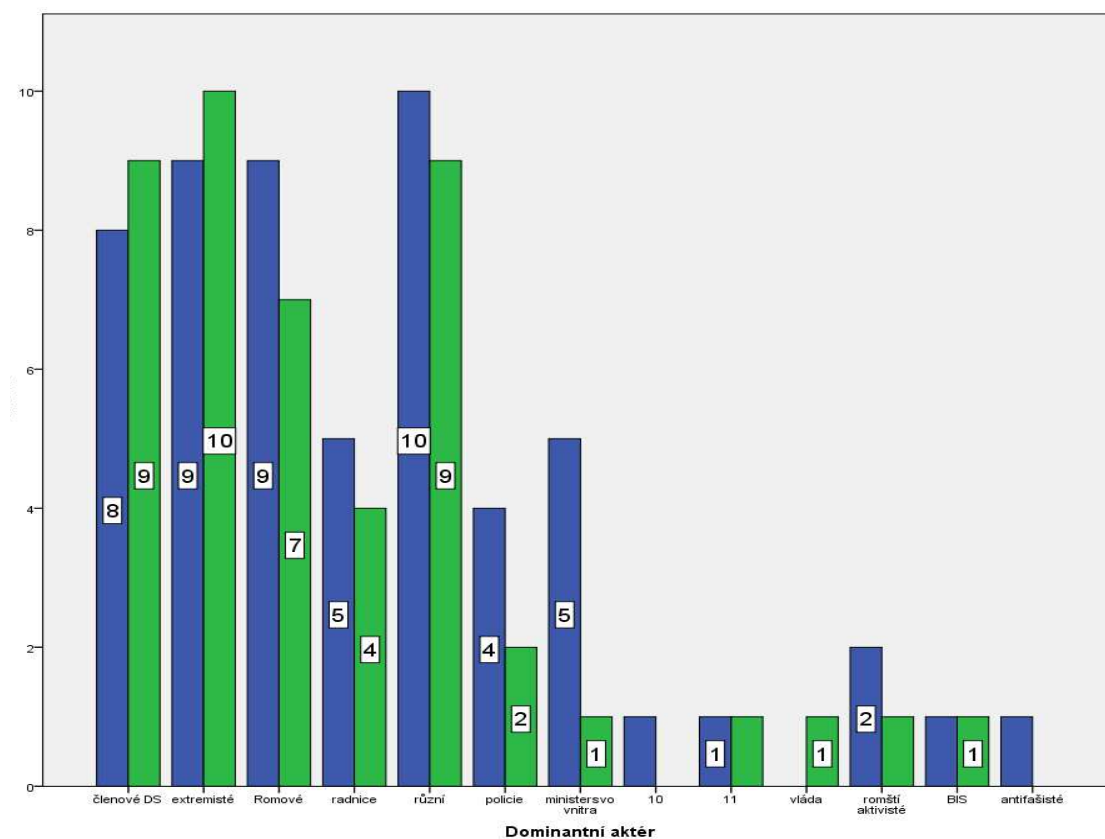

Mezi oběma sledovanými médii nejsou velké rozdíly mezi nejčastějšími aktéry. Těmi jsou obecně extremisté, členové Dělnické strany a Romové. U MF Dnes nejčastěji jednali extremisté v deseti textech, hned za nimi jsou členové Dělnické strany v devíti

¹²¹ V kódovací knize byl pro zjednodušení jmenován pouze tehdejší ministr vnitra Ivan Langer, ale do stejné kategorie byli řazeni i tiskoví mluvčí ministerstva.

případech a sedm článků pojednává o aktivitě Romů. Lidové noviny mají na prvním místě shodně extremisty a Romy s devíti texty a bezprostředně za nimi Dělnickou stranu s osmi.

Na dalších místech už se projevuje fakt, že Lidové noviny mají v přehledu více článků. Textů popisujících především konání radnice je ještě přibližně stejně, ale na dále už mají převahu Lidové noviny, které zhruba pěti článků věnovaly také činnosti ministerstva vnitra a policie.

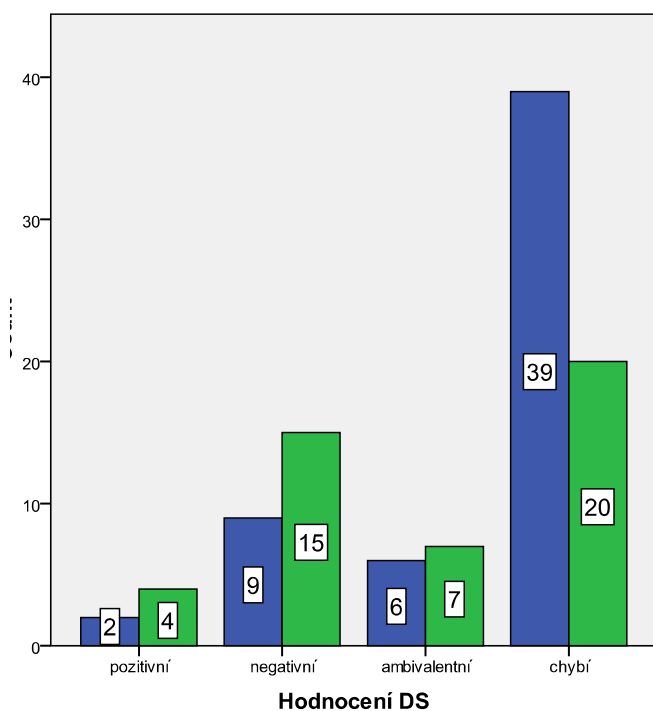
2.2.12 HODNOCENÍ DĚLNICKÉ STRANY A ROMŮ

Společným znakem obou médií a vybraných textů byl, že ve značné části z nich chybělo výslovné hodnocení aktivit Dělnické strany. U Lidových novin to platilo dokonce u tří čtvrtin textů oproti dvaceti článkům Mladé fronty Dnes. Velký rozdíl způsobil poměrně velký počet textů Lidových novin, v nichž nebyla Dělnická strana dominantním tématem, a prostor pro hodnocení tak zkrátka nebyl.

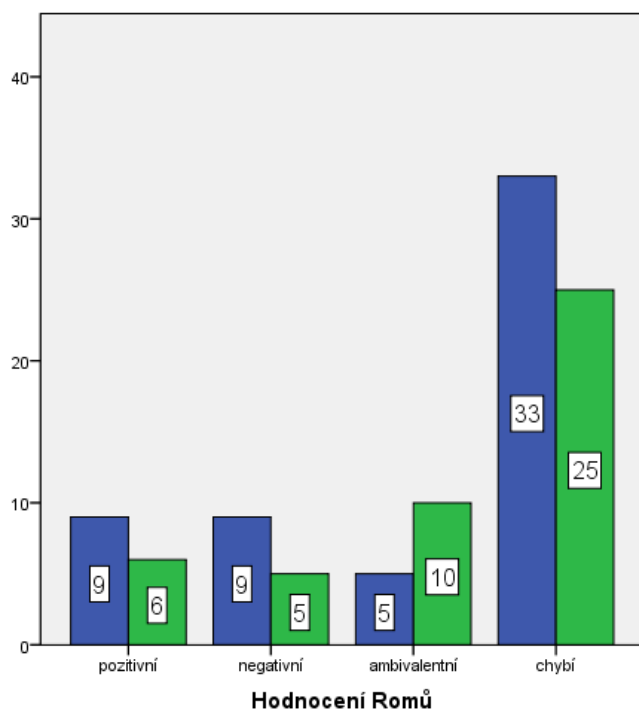
Mladá fronta Dnes s větší mírou používala při referování o problémech v Janově expresivní výrazy, které samy o sobě implicitně hodnotily počínání aktérů – jednání Dělnické strany autoři označovali za „provokaci“, či když o příznivcích strany píší jako o „lůze“.¹²²

Jinak u obou deníků převládalo negativní hodnocení Dělnické strany a jejích příznivců; pozitivní články se vyskytovaly jen zřídka, obvykle to byly rozhovory se zastánci strany, jednou (v případě LN) i s předsedou Dělnické strany Tomášem Vandasem.

Ve většině článků se autoři zdrželi hodnocení počínání romské menšiny. V obou denících je téměř vyrovnaných negativně i pozitivně vyznívajících textů; u obou deníků Romy negativně hodnotili především starousedlíci z Janova v roli mluvčích, pozitivní vyznění naopak měly texty různých romských aktivistů, které se objevovaly hlavně v Lidových novinách, a často také názorové texty komentátorů, kteří se obvykle stavěli jednoznačně na stranu Romů.

¹²² ČERNÝ, O., Když lůza zavelí k útoku..., *Mladá fronta Dnes*, 18. 11. 2008

2.2.13 ODPOVĚDI NA VÝZKUMNÉ OTÁZKY

Jaký prostor a prioritu zaujímal informování o událostech v Janově v obou denících a jak se tento prostor vyvíjel v čase?

Obě média kauze věnovala poměrně značnou pozornost, která byla ale v čase velmi proměnlivá. Rozsah všech 102 textů splňujících daná kritéria v obou denících čítal dohromady necelých 228 tisíc znaků. Lidové noviny měly ve výběru více textů (56) s průměrným kratším rozsahem, zatímco MF Dnes napsala 46 textů, které byly v průměru delší. Pokrytí měřené počtem znaků tak bylo v obou denících prakticky stejné, s dvouprocentní převahou Lidových novin. Lze tedy říci, že celkové pokrytí sledované události bylo v obou denících rozsahem téměř stejné. Obě média se tématu věnovala jak ve zpravodajství, tak v publicistice. V obou případech byly texty Lidových novin průměrně kratší, u zpravodajství pak výrazně – téměř o čtvrtinu.

Z analýzy vyplynulo, že Lidové noviny o tématech spjatých s Dělnickou stranou a Janovem mnohem častěji i obsáhleji referovala na titulní straně, což svědčí o větší prioritě daných událostí. I na druhé stránce, v obou denících věnované aktuálních událostem a politice, měly Lidové noviny více textů i znaků. Od třetí strany dále ale

naopak převládala Mladá fronta Dnes, převážně texty zpravodajského charakteru. Lidové noviny se k tématům častěji vracejí prostřednictvím komentářů, dopisů čtenářů či reakcí politiků, umístěovaných na desátou a další stránku deníku.

Velké rozdíly vytanuly při srovnávání, jak se měnil zájem deníků o Janov a Dělnickou stranu v čase. Z něj vyplývá, že v době, kdy se konflikt začínal rozhořovat, si Janova více všímala MF Dnes. Navrch tento deník měl i při popisování největších nepokojů po výročí 17. listopadu. Mezi 18. a 26. listopadem ostatně plnily problémy v Janově stránky deníků nejvíce.

Lidové noviny si naopak podrobněji všímaly návrhu tehdejšího ministra vnitra Ivana Langera na rozpuštění Dělnické strany. Poté, co odezněly nejaktuálnější problémy, MF Dnes Janov na dlouhou dobu téměř opustila, zatímco Lidové noviny se do jisté míry souvisejícím tématům věnovala ještě v celé první polovině prosince.

Která témata a konkrétní události média popisovala v souvislosti s děním v Janově, respektive s Dělnickou stranou, a s jakým důrazem?

Kromě samotných nepokojů byl Janov a fenomén Dělnické strany pozadím pro celou řadu dalších témat – ať už se jednalo o premiéru divadelní hry Daniela Landy (LN) či o rasistické transparenty při hokejovém zápase (MF Dnes). Samotný popis bojů v ulicích litvínovské čtvrti v celkovém součtu nezabírá tolik prostoru jako jiná témata. Nejpodrobněji se autoři obou deníků snažili popsat problematiku soužití starousedlíků s Romy v Janově; Lidové noviny i MF Dnes toho téma popsaly s téměř stejným důrazem i rozsahem – 25 tisíc znaků. Lidové noviny si v porovnání s MF Dnes více všímají zásahu policistů a názorů politiků na problémy v Janově, zatímco MF Dnes podrobněji informuje o dalších možných ohniscích problémů, více místa u ní zaujímá i popis nepokojů v listopadu i jejich bezprostředních následků.

Možné rozpuštění Dělnické strany naopak do větších detailů sledují Lidové noviny, podobně jako obecně problém Dělnické strany.

Jak deníky informovaly o Dělnické straně a jejích aktivitách a podílu na událostech?

Navzdory tomu, že Dělnická strana prostřednictvím svých tzv. Ochranných sborů, které poslala do Janova údajně na ochranu „neromských“ obyvatel sídliště, konflikt do značné míry vyvolala, zdaleka ne v každém textu se o ní hovoří jako o původci dění. Naopak, často je role jejích příznivců zakrytá prostřednictvím vágnějších

termínů, jako jsou radikálové, extremisté, rasisté nebo neonacisté, a tak v celkovém součtu ve 42 procentech textů zmínka o Dělnické straně chybí.

Ochranným sborům věnovala vybraná média zpočátku jen minimum pozornosti, stejně jako prvním potyčkám, které tak v říjnu Dělnická strana vyvolala. Jelikož však neonacistická akce 17. listopadu byla dlouhodobě dopředu avizována nejen na internetových stránkách extremistů a Dělnická strana se rozhodně netajila tím, že se do Janova vypraví, vyslaly v kritický den oba deníky do Litvínova své redaktory, a popis bojů se tak rodil přímo „on-line“, v reálném čase.

Přes velké množství jen okrajově souvisejících textů a vágního pojmenování původců nepokojů měla Dělnická strana velmi důležitou roli ve třetině textů, v součtu se spíše důležitou úlohou už přes 45 procent. Zde se podíl jednotlivých deníků výrazněji neliší.

Rozdíl je však při srovnání zmínek v textu a titulku článků. V textu se totiž na stránkách MF Dnes Dělnická strana objevila ve dvou třetinách souvisejících textů, oproti polovině článků Lidových novin. Navzdory tomu, do titulků si strana našla cestu jen sporadicky, třikrát (u MF Dnes), respektive čtyřikrát (u Lidových novin).

Zmínka o Romech chyběla jen v necelé třetině textů, protože leckdy se listy věnovaly i tématům s Dělnickou stranou nesouvisejícím. Důležitost jejich role v daných článcích ale byla v průměru menší než v případě Dělnické strany. Ovšem v titulcích se naopak vyskytovali častěji – u obou deníků shodně šestkrát.

Jak často média vynášela kritické soudy o Dělnické straně ve srovnání s hodnocením Romů na sídlišti Janov?

Hodnotící soudy byly mnohem četnější u MF Dnes, jejíž autoři používali xpresivnější slovník, který se leckdy dal považovat za implicitní hodnocení sledovaných aktérů. Negativně byla hodnocena především Dělnická strana. Lidové noviny přes to, že v souboru měly textů více, „odsoudily“ Dělnickou stranu jen v devíti případech v porovnání s patnácti texty MF Dnes. To je dáno i tím, že v 39 případech u LN hodnocení chybělo, nebo nebylo dostatečně výrazné, oproti 20 případům u MF Dnes. Pozitivního hodnocení se Dělnické straně dostávalo především od samotných jejích aktérů, případně od janovských obyvatel. Tyto soudy se objevovaly především v období největších nepokojů, ovšem v kontextu všech vybraných textů nejsou nikterak početné.

Romy explicitně či implicitně hodnotila v obou médiích necelá polovina textů. Zatímco pozitivní hodnocení bylo obvykle doménou aktivistů, politiků a komentátorů, negativa převládala v textech, v nichž vystupovali obyvatelé Janova. Celkově byl poměr pozitivních i negativních hodnocení Romů v obou denících prakticky vyrovnaný.

Které zdroje deníky nejčastěji využívaly? Kterým mluvčím dávaly nejvíce prostoru a činnost kterých aktérů nejčastěji popisovaly?

O velkém významu pro oba deníky svědčí i to, že v naprosté většině převládaly původní zprávy nad agenturními; oba deníky v kritické dny i po nejsilnějších nepokojích vysílaly do Litvínova své reportéry a fotografy. Zajímavým fenoménem je poměrně značné množství článků od autorů mimo redakci v případě Lidových novin, které věnovaly větší prostor polemikám a dopisům osobností, aktivistů i běžných čtenářů.

S tím souvisí i to, že dominantním mluvčím velkého množství textů v Lidových novinách byl samotný autor. Oproti tomu, pro MF Dnes byly charakteristické texty s velkým množstvím různých mluvčích, kde ani jeden z nich neměl výraznější dominanci. Dělnické straně nechávala více prostoru MF Dnes, avšak v LN se oproti tomu objevil dokonce rozhovor s předsedou strany Vandasem. Prostřednictvím stránek Lidových novin častěji hovořili policisté i zaměstnanci ministerstva vnitra v čele s Ivanem Langerem; MF Dnes zase nabídla více prostoru tehdejší ministryni bez portfeje Džamile Stehlíkové, pod jejíž agendu spadaly právě národnostní menšiny.

V přehledu dominantních aktérů převládají extremisté spolu se členy Dělnické strany. Zde je sice poměr téměř vyrovnaný, ale s menší převahou LN. Ty naopak daly o něco více prostoru popisu aktivit Romů, mnohem podrobněji si pak všímají činnosti policie a ministerstva vnitra, což souvisí s jejich větším zájmem o téma možného rozpuštění Dělnické strany.

Závěr

Prostřednictvím nepokojů v Janově český neonacismus, potažmo Dělnická strana ukázaly, že jejich vliv je obecně větší, než se očekávalo. Zejména proto, že řada obyvatel litvínovského sídliště skrytě či otevřeně vyjadřovala neonacistům podporu, a naopak nesouhlasila se zákrokem policistů proti nim – údajně proto, že byli první, kdo by jim v jejich neřešené neutěšené situaci pomohl.

Přestože Lidové noviny a Mladá fronta Dnes spadají pod jednu mediální skupinu a svým zaměřením jsou podobné, dají se ve způsobu, kterým o událostech na severu Čech informovaly, najít zjevné rozdíly.

Z kvantitativní i kvalitativní analýzy vyplývá, že Mladá fronta Dnes lépe pokrývala počátky konfliktu, věnovala se i událostem, které pro Lidové noviny zjevně byly „pod prahem“. Naopak Lidové noviny lépe sledovaly dozvuky celé kauzy i v době, kdy se ze stránek MF Dnes už Janov a jeho problémy prakticky vytratily. Ve srovnání s MF Dnes se také články o Janově mnohem častěji prosazovaly na titulní stranu listu.

Proto v celkovém součtu obsáhly texty v Mladé frontě Dnes a Lidových novinách prakticky totožného prostoru, třebaže článků Lidových novin bylo více. Samotné nepokoje v ulicích podrobněji zpravodajsky sledovala MF Dnes, zatímco LN do větších detailů rozebíraly zásah policistů a také se k tématu více vracely prostřednictvím komentářů a ohlasů politiků, aktivistů i místních lidí. Což je rozměr, který v MF Dnes spíše chyběl.

Z kvantitativní analýzy nevyplývá velký rozdíl v tom, jak autoři obou deníků hodnotili členy Dělnické strany a Romy. V obou denících mírně převládalo kritické hodnocení Dělnické strany, ovšem velká část textů zjevné hodnocení postrádala.

Oproti tomu, v kvalitativní analýze se ukazuje kritičtější náhled MF Dnes na to, jakou roli v konfliktu hráli nacionalisté, ať už se projevuje častějším užíváním příznakového jazyka, či přímo negativním hodnocením, zatímco Lidové noviny často událost popisují s větším odstupem. Z analýzy také vyplynulo, že oba deníky ve velké míře sklouzávají k stereotypnímu nahlížení romské menšiny.

Pro obě média bylo hned od začátku klíčové zjištění, že obyvatelé sídliště projevovaly sympatie vůči neonacistům. Zde Lidové noviny na tomto pohledu občas

stavěly celé texty, které tak byly jednostranné. I během popisu největších nepokojů 17. listopadu Lidové noviny tíhnou k tomu, aby Dělnickou stranu do jisté míry vykreslovaly coby „zachránce“ místních lidí.

Několik dní po události se zájem médií tříští do několika rovin – jednak nadále sledují dění v Janově ve snaze objevit prvopočátek konfliktů, jednak sledují, jak si s napjatou situací poradí politici. Zde mezi oběma deníky nejsou velké rozdíly, jen Lidové noviny více zdůrazňují hrozby romských předáků, že budou Romové hromadně emigrovat.

MF Dnes pak na rozdíl od Lidových novin přichází s velkou reportáží *48 hodin v Janově*, na které se pokouší přinést komplexnější pohled na život na sídlišti, což se jí do značné míry daří. Byť ani zde se autor nedokázal vyvarovat některých stereotypů.

Rozhodnout, který z deníků věnoval událostem více pozornosti, není snadné. Lidové noviny sice častěji o Janově referovaly na titulních stranách, MF Dnes však sledovala i počátky problémů daleko podrobněji a během největších nepokojů textům o Janově věnovala více místa na svých stránkách, přesto Lidové noviny v celkovém součtu mají více textů o větším prostoru. Srovnání tak nejspíše končí vyrovnaně.

Co se týče kvality zpracování, tak jeho úroveň kolísá se složitostí a citlivostí popisovaných témat. Převážná většina textů události hodnotí relevantně a střízlivě, případně kriticky směrem k Dělnické straně. Ve výběru jsou sice i texty (převážně Lidových novin), u kterých z analýzy vyplynulo, že straní Dělnické straně, ovšem v celkovém množství článků netvořily příliš velké procento.

Resumé

Thanks to the commotion in Janov, the Czech right wing extremism and moreover, the Delnicka strana (the Workers Party) showed that their influence is much stronger, than it was expected at that time. This was found due to the fact, that many inhabitants of the housing estate in Janov showed, that they are in favor of the Nazis – which was for the first time in the Czech Republic.

The reason why people from Janov helped the Nazis and protested against the police, who tried to prevent the Nazis from entering the housing estate, was that

according to their opinion the Delnicka strana was the first subject who wanted to solve their situation.

Despite that Lidove noviny and Mlada fronta Dnes newspapers belong to the same media group and their alignment is more or less the same, it was possible to find obvious differences in the means how they informed about the events in Janov.

The quantitative and qualitative analysis showed that Mlada fronta Dnes covered the beginnings of the affair in more detail and informed about the matters which Lidove noviny did not cover. On the other hand, Lidove noviny covered the aftermaths of the affair in more detail in the period, when Mlada fronta obviously was not very interested in Janov. And in comparison to Mlada fronta Dnes, Lidove noviny more often put the topics about Janov to their front page.

The space used by both media to cover these affairs is thus more or less equal, although Lidove noviny published more articles matching given criteria. The news about the commotion itself was more precisely in Mlada fronta Dnes, but Lidove noviny described and discussed the way how police was involved in the affair and also published more opinions to the reasons and causes of the affair. However, this dimension was relatively rare in Mlada fronta Dnes.

The quantitative analysis did not show an obvious difference in a way how the writers evaluate the behavior of Romany and the Delnicka strana, although the slight critical view to the actions of the Nazis was remarkable. But a large portion of the material did not contain any noticeable evaluation.

On the other hand, the qualitative analysis proved a more critical view towards Nazis of Mlada fronta Dnes. This is significant by the choice of language or directly via negative evaluation. Both newspapers tended to describe the Romany minority in a stereotypical manner.

For both newspapers, the key role played the fact that many people from Janov sympathized with the Nazis, some of the articles in Lidove noviny tended to be one-sided because they adopted this point of view completely. Sometimes, their writers tend to describe the Delnicka strana as a 'savior' of the Janov people.

Few days after the harshest commotion the newspapers divided their articles to more levels – they still described the life in the housing estate looking for the real first of the events, they show the efforts of the politicians. There are no major differences

between the chosen newspapers, Lidove noviny only more exalted the threats that Romany people would emigrate from the country.

Mlada fronta Dnes, as the opposite to Lidove noviny, brought a very broad reportage called 48 hours in Janov, as an attempt to bring a more complex point of view about the problems of living in this housing estate, which is partially successful. However, the author also was not fully able to avoid using the stereotypes.

It is hard to decide, which of these two newspapers considered the events as more important. Lidove noviny had the articles about Janov on their front page, however, Mlada fronta Dnes informed about the roots of the conflict in more detail and during the commotions they had more articles on larger space. In total, Lidove noviny used more space to inform about Janov, but the comparison due to what was said above ends more or less tied.

The quality of the news is affected by the difficulty and sensitiveness of the topics. Large majority of topics informs about the events in a reasonable and relevant manner, or critically towards Delnicka strana. However, there are articles which the analysis found as positive towards the actions of Delnicka strana, but in the number of articles their percentage was not really high.

Použitá literatura

ČÁBELOVÁ L., JIRÁK J., KONČELÍK J., REIFOVÁ I., TRAMPOTA T. *Praktický projekt Český rozhlas o České televizi*. in SCHULZ, Winfried. *Analýza obsahu mediálních sdělení*. Překlad B. Köpplová. Praha : Karolinum, 2004. 149 s. ISBN 80-246-0827-8.

FIALA, P., MAREŠ, M. *Česká veřejnost a extremismus politických stran*. in FIALA, Petr (ed.). *Politický extremismus a radikalismus v České republice*. Brno : Masarykova univerzita, 1998. 303 s. ISBN 80-210-1798-8.

CHARVÁT, Jan. *Současný politický extremismus a radikalismus*. Praha : Portál, 2007. 183 s. ISBN 978-80-7367-098-6.

- KUPKA, P., LARYŠ, M., SMOLÍK J. *Krajní pravice ve vybraných zemích střední a východní Evropy: Slovensko, Polsko, Ukrajina, Bělorusko, Rusko*. Brno : Masarykova univerzita, 2009. 268 s. ISBN 978-80-210-4845-4.
- MALÍŘ, J., MAREK, P. a kol. *Politické strany. Vývoj politických stran a hnutí v českých zemích a Československu v letech 1861-2004*. Brno : Doplněk, 2005. 2. díl, 1030-1826 s. ISBN 80-7239-179-8.
- MAREŠ, Miroslav. *Pravicový extremismus a radikalismus v ČR*. Brno : Barrister & Principal a Centrum strategických studií, 2003. 655 s. ISBN 80-86598-45-4.
- MAREŠ, Miroslav. *Symboly užívané extremisty na území ČR v současnosti*. Praha : Ministerstvo vnitra, 2007. (manuál pro policisty)
- MAREŠ, Miroslav. *Zahraničně-politické koncepce české krajní pravice*. in Středoevropské politické studie, vydání zima 2000. Dostupný z www.cepsr.com
- MILZA, Pierre. *Evropa v černých košilích*. Překlad Pavel Starý. Praha : Themis, 2005. 487 s. ISBN 80-7312-044-5.
- MUDDE, Cas (ed.). *Racist extremism in Central and Eastern Europe*. London : Routledge, 2005. 314 s. ISBN 0-415-35594-X.
- RAŠEK, Antonín. *Vypořádáme se s extremisty?* in Revue Sondy, 25. 6. 2009
- SCHERER, Helmut. *Úvod do metody obsahové analýzy*. in SCHULZ, Winfried. *Analýza obsahu mediálních sdělení*. Překlad B. Köpplová. Praha : Karolinum, 2004, 149 s. ISBN 80-246-0827-8.
- TEJCHMANOVÁ, Ladislava. *Projevy extremismu v České republice v evropském kontextu*. in *Extremismus, jeho kořeny, projevy a východiska řešení*, Praha : Vydavatelství Policejní akademie České republiky, 2001. 268 s. ISBN 80-7251-088-6.

Novinové články a internetové zdroje

LIDOVÉ NOVINY, *ročník XXI*, 6. 10. 2008–20. 12. 2008

MLADÁ FRONTA DNES, *ročník XIX*, 6. 10. 2008–20. 12. 2008

(ada, nig), *Poslancům omezili služební benzín*. *Právo*, 5. 3. 1998.

ANTIFA.CZ, *Dělnická strana a neonacisté*. *Antifa*, 28. 4. 2008. Dostupný z www.antifa.cz

(ina, jik), Policie chystá první výsledky k hospodaření Sládkovy strany. *Mladá fronta Dnes*, 7. 4. 1998

MACHOVÁ, M, Učili se u sládkovců, nyní zachraňují Dělnickou stranu, *Aktuálně.cz*, 12. 1. 2010. Dostupný z www.aktualne.cz.

SYNÁČOVÁ, J., WERNER, L., Tři čtvrtě milionu pro extremisty. Patří jim za volby. *Týden.cz*, 8. 6. 2009. Dostupný z www.tyden.cz.

WERNER, L., První máj v Praze. Vandas, Jakeš a anarchisté, *Týden.cz*, 1. 5. 2010, dostupný z www.tyden.cz

Volební server Českého statistického ústavu www.volby.cz.

Vlčákovy stránky <http://vlcak.webz.cz>.

Hudobný server www.supermusic.sk.

Sdružení pro republiku – Republikánská strana Československa www.republikani.com.